

מצעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פורים-פרשת כי תשא | תשפ"ה | גיליון 39

האם הרב יצחק

גינזבורג יותר

עצמאי או יותר

עבד?

שו"ת בעבודת ה'

(עמוד 33)

מצוות פורים

בעבודת ה'

(עמוד 26)

מה ההבדל בין

עבד של ה' לעבד

של אחשוורוש?

מפורים לימות

המשיח

(עמוד 3)

הַקְדַּמַת הַמַּעֲרָכָה

פורים שמח ושבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בדרושים לחג הפורים ולפרשת השבוע ובתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון **מפורים לימות המשיח** הוא נקודה מעובדת מתוך השיעור שמובא בהמשך. בו אנו עוסקים בשאלה מדוע לא אומרים הלל בפורים, כאשר הסיבה לכך מלמדת אותנו על מהותו של יום הפורים ועל היעד אליו אנו רוצים להתעלות עוד יותר.

המאמר הבא הוא על פרשת השבוע, פרשת כי תשא, **אז מי באמת עשה את העגל?** בו אנו לומדים מה העיקר בעבודת ה'.

לאחר מכן אנו עוברים לשיעור מעמיק ומלא חידוש לקראת חג הפורים, **להמציא את עצמנו**, על היכולת שלנו להמציא את עצמנו מתוך חיבור לה' שממציא את עצמו.

המאמר הבא, **מצוות פורים בעבודת ה'**, מבאר את מהותם של ארבע מצוות הפורים מתוך הקבלתם לשם הוי' ב"ה על פי מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א.

המדור הבא הוא **התבוננות בסיפורי צדיקים**, בו נלמד על ארבע מקומות בנפש כמה אנו חיים את הקב"ה.

ולבסוף, **שאלות ותשובות בעבודת ה'** – כאשר לכבוד "ונהפוך הוא" הרב שואל את התלמידים, ומתפתח דיון סוער האם הייחודיות של מו"ר הרב יצחק גינזבורג היא שהוא הוא יותר עצמאי או יותר עבד.

פורים שמח – שבת שלום ומבורך, המערכת

מפורים לימות המשיח

מדוע אנו לא אומרים הלל בפורים? מה ההבדל בין עבד של ה' לעבד של אחשורוש? ולמה פורים לא יתבטל לעולם? נקודה מעובדת מתוך השיעור 'להמציא את עצמנו' המובא להלן.

להיבלע בקשר עם ה'

לפי רב נחמן, קריאת המגילה היא ההלל של פורים, משום שהיא מבטאת בצורה מופלאה את הקשר שלנו עם הקב"ה. הדרך של המגילה לבטא את הקשר העצמי שלנו לה' הוא מתוך הסיפור על דמותו של אחשורוש. בסיפור המגילה אחשורוש מצטייר לנו כמי ששקוע לחלוטין בתענוג שלו, כך שהוא בלוע בתוך התענוג לגמרי. ההתמסרות של אחשורוש לתענוג שלו לא הייתה רק הנהגה אישית, הוא הפך אותה לאידיאולוגיה ותפיסת עולם, והוא היווה השראה לכל נתיני ממלכתו לנהוג כמוהו ולהיבלע בתוך התענוג שלהם.

תכונה זו של אחשורוש השפיעה גם על עם ישראל, אך בצורה שונה מכפי שהיא השפיעה על הגויים: היהודים גילו בתוך עצמם את היכולת להיבלע בתוך הטבע היהודי הפנימי שלהם ולהיות מסורים באופן מוחלט לקשר עם ה'. היהודים ראו באחשורוש את הדמות דרכה ה' מחליט כעת להתלבש בתוך העולם ולהנהיג אותו, כביכול ה' התחפש לאחשורוש, ומתכונתו של אחשורוש להיבלע בתענוג הגשמי שאבו היהודים השראה לגלות את הטבע היהודי שלהם ולהיבלע בו לגמרי.

הגמרא במסכת מגילה דנה בשאלה מדוע אנו לא אומרים הלל בפורים. הגמרא מביאה שלוש דעות שמסבירות את הטעם לכך:

- לדעת רב נחמן, אנו אכן אומרים הלל בפורים, אך על ידי קריאת המגילה. ובלשונו: "קריאתה זו הלילא" – קריאת המגילה היא כמו אמירת הלל.

- רבא חולק עליו, וטוען כי אמירת הלל נובעת מהיותנו עבדי ה', וכפי שאנו אומרים בהלל: "הללו עבדי ה'". אך בפורים, למרות הנס הגדול, "אכתי עבדי אחשורוש אנן" – אנו עדיין עבדי אחשורוש, ולכן אין מקום לאמירת הלל.

- הגמרא מביאה הסבר נוסף, שאין אומרים הלל על נס שהתרחש מחוץ לארץ ישראל, אלא רק על נס שנעשה בארץ ישראל.

כאשר נתבונן בשלוש הדעות הללו, נגלה שהן משקפות את מהותו של יום הפורים, ואת היעד אליו אנו מצפים להגיע לעתיד לבוא.

של "עבדי אחשורוש" לשלב של "עבדי ה'".

כאן עולה השאלה: מה ההבדל בין ה' לאחשורוש? וממילא, מה ההבדל בין עבד של ה' לבין עבד של אחשורוש?

ה' המציא את עצמו

כדי להבין את ההבדל בין ה' לאחשורוש, נקרא שורה קצרה מתוך הספר מעין החכמה (אות ט), המיוחס למשה רבנו ע"ה: "ודע כי הקב"ה המצוי הראשון, ולא נקרא מצוי רק מי שהמציא את עצמו".

מה המשמעות של ביטוי זה? הביטוי המוכר והשגור יותר על הקב"ה הוא "סיבת כל הסיבות", כלומר שהוא קדם להכל ואין שום דבר שקדם לו. אך כאן אנו נפגשים בביטוי מפתיע ביחס לקב"ה - ה' "המציא את עצמו". ביטוי זה דומה למובא פעמים רבות בחסידות שהקב"ה "מציאותו מעצמותו", ולעיתים גם "עצמותו מעצמותו", כלומר שה' בעצמו עשה את עצמו.

כדי שנוכל להבין את משמעות הדבר, ננסה להציג זאת הכי פשוט שאפשר: אם נשאל ילד - "מי ברא את ה'?" ישנם שתי אפשרויות מה הילד יענה:

אפשרות ראשונה, שאותו ילד יענה - "אף אחד לא ברא את ה'". תשובה זו מבטאת את האמירה ביחס לקב"ה שהוא "סיבת כל הסיבות". אך אפשרות שנייה, מדויקת יותר, היא שהילד יענה - "ה' ברא את עצמו". זו תשובה שמבטאת את

התענוג של היהודים מהקשר עם ה' הוא לא תענוג מוחשי, ולכן הם מרגישים שדווקא התענוג הגשמי של אחשורוש בכוחו להמחיש להם את התענוג האלקי אליו הם שואפים. כאשר היהודי נפגש בתענוג גשמי, הוא מקבל המחשה מהו תענוג. היהודי מתבונן בתענוג הגשמי, ומגיע למסקנה שאכן הוא מחפש תענוג, אך תענוג מסוג אחר, תענוג אלקי. אמנם, אם היהודי לא היה נפגש בתענוג הגשמי, לא הייתה לו המחשה לתענוג האלקי אותו הוא מחפש, והוא לא היה מגיע אליו. מתוך המפגש עם התענוג הגשמי היהודי הצליח להתעלות ולחוש את התענוג האלקי. כך הרגישו היהודים גם ביחס לאחשורוש: ההתמסרות של אחשורוש לתענוג הגשמי היוותה עבורם המחשה לתענוג האלקי אליו הם שייכים באמת. בלי אחשורוש, הרגישו היהודים, התענוג שלהם מהקשר עם ה' לא יהיה ממשי והוא פשוט ייעלם.

מכך אנו רואים שקריאת המגילה חושפת בנו את הטבע היהודי העצמי שלנו, להיות קשורים לקב"ה. מכיון שהמגילה מביאה לגילוי זה, היא נחשבת לפי רב נחמן כהלל.

הללו עבדי ה'

רבא מלמד אותנו מהי נקודת החיסרון בעבודת ה' זו שמייצרת לנו המגילה. רבא טוען שאמנם על ידי המגילה גילינו את הקשר העצמי שלנו עם ה', אך אנו עדיין עבדי אחשורוש. כדי לומר הלל באמת, יש צורך להתקדם ולהתעלות משלב

מחייה אותנו, אלא אנחנו צריכים להחיות את עצמנו. הניסים של ארץ ישראל הם היכולת שלנו להמציא את עצמנו, מתוך חיבור לה' שממציא את עצמו.

ימי הפורים לא יבטלו

ובכל זאת, על אף שהגילוי שיהיה לעתיד לבוא נעלה יותר מהגילוי של פורים, פורים לא עתיד להתבטל, וכפי שפסק הרמב"ם (מגילה ב יח): "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר... ימי הפורים לא יבטלו, שנאמר: וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם".

כפי שנכתב, פורים מגלה בנו את היכולת להיבלע עד הסוף בתוך התענוג מהקשר עם ה', ועל כך אנו לא רוצים לוותר גם לעתיד לבוא. גם כאשר אנו ממציאים את עצמנו, ומספרים את הסיפור של עצמנו, אנו לא רוצים להיות רק מי שמספר את הסיפור, אלא להיות גם חלק מהסיפור עצמו. אנו רוצים גם לספר את הסיפור, וגם להתענג מהסיפור שאנו מספרים, ולהיבלע בתוכו ממש. את הכח להיבלע בתוך הסיפור אנו נקבל תמיד מיום הפורים, והוא לא יתבטל לעולם.

האלקי הייתה רק על ידי ההמחשה הגשמית של אחשוורוש, והם לא היו מסוגלים להתחיות מהתענוג האלקי ישירות.

החידוש שבאמירה שה' "המציא את עצמו".

מה הקשר לפורים?

ההבדל בין אחשוורוש לה' מתבטא דווקא בנקודה הזו:

אחשוורוש אכן היה שקוע לחלוטין בתענוגותיו, אך המציאות שלו היא נתונה וקיימת, ואין לו את היכולת להמציא את עצמו. כך גם החיבור שלנו לה' שמתגלה בפורים מתבטא בגילוי הטבע היהודי שלנו, אך עדיין זהו טבע שקיים בתוכנו כנתון, ואיננו יוצרים אותו בעצמנו^א.

במילים אחרות, כאשר אנו נמצאים תחת שלטון אחשוורוש, אנו מגלים את הקשר העצמי שלנו עם ה' כמשהו שקיים בתוכנו באופן טבעי, אך עדיין חסרה לנו היכולת להמציא את עצמנו מתוך חיבור למי שיודע להמציא את עצמו – הקב"ה.

נס של ארץ ישראל

כאן נכנסת הדעה השלישית בגמרא, שהלל נאמר רק על נס שבארץ ישראל. הניסים שהיו בחוץ לארץ לפני שנכנסנו לארץ ישראל היו שה' עטף אותנו כך שנבלענו בתוך התענוג שלו, כמו ענני הכבוד שעטפו אותנו במדבר. אך בארץ ישראל נדרש מאיתנו להחזיק את עצמנו. בארץ ישראל אנו לא נבלעים בחיות שה'

^א ביטוי לכך הוא מה שנכתב לעיל, שבימי מלכות אחשוורוש היכולת של היהודים לחוש בתענוג

להחיות את עצמנו

מהי משמעות הדברים בעבודת ה'?

כאשר אנו נתקלים במציאות שמתנגדת לקשר שלנו עם הקב"ה, מתעורר בתוכנו הטבע העצמי של הנשמה, ואנו מצליחים לא להיכנע, "לא יכרע ולא ישתחוה", לכל דבר שעלול לנתק את הקשר שלנו עם הקב"ה.

גם היום, במלחמה הנוכחית, כאשר אויבינו ניסו להתנגד לקיום של עם ישראל – התעורר הטבע היהודי של עם ישראל, וגילינו בתוכנו כוחות מופלאים בעמידה מול כל מה שמנסה להתנגד לקיומנו כעם שקשור לקב"ה.

אך כאשר אנו לא נתקלים בהתנגדות לקשר שלנו עם ה', מוטל עלינו להחיות את עצמנו. כאשר אנו נאבקים ברע, מתגלים בתוכנו כוחות מופלאים. אך במצב בו איננו נתקלים בהתנגדות, עלינו להמציא את החיות שלנו בעצמנו. כעת העבודה היא לא לגלות את הטבע העצמי שלנו, אלא להתחבר לקב"ה שממציא את עצמו וכך להמציא גם את עצמנו.

אז מי באמת עשה את העגל?

"ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן"

מי עשה את העגל, העם או אהרן?

למה אהרן לא נענש? אם ה' נגף את העם על כך שהוא עשה את העגל, למה הוא לא נגף גם את אהרן על עשיית העגל? ובניסוח אחר: חכמינו אומרים ששבת לוי לא היה שותף כלל לחטא העגל. אם כן, איך אהרן הכהן, נציגו של שבת לוי, כן השתתף (ועוד כשותף בכיר) בחטא העגל? אהרן הכהן התכוון לעבודת ה'?

אהרן הכהן השתתף בחטא העגל?

מפשט הפסוקים נראה שאהרן הכהן לא רק היה שותף בחטא העגל, אלא הוא זה שעשה את העגל והכווין את העם במעשה הזה. העם רואה שמשה רבינו לא יורד מההר ומבקשים מאהרן "קום עשה לנו אלקים כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו". אהרן שומע את העם, ולכאורה מזדהה עם רצונם לעבוד את ה' גם כאשר משה רבינו לא נמצא, ולכן הוא עושה להם עגל, כמו שכתוב "ויאמר אליהם אהרן התפרקו נזמי הזהב... ויקח מידם ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה". אהרן הכהן חורט ויצר ועושה עגל מסכה, בעקבות דרישת העם.

אבל חכמינו אומרים שאהרן לא היה שותף במעשה העגל (ראה רש"י), וכך גם נראה מפשט הפסוקים, שכן בפשט הפסוקים אהרן לא נענש על חטא העגל, ולא זו בלבד, אלא שהוא גם מתמנה להיות הכהן הגדול במשכן שנבנה מיד לאחר חטא העגל. אם כן, מה אהרן כן עשה?

אהרן רצה שתהיה דרך לעבוד את ה' גם כאשר משה רבינו לא נמצא. כך הוא הבין את מה שהעם אמר לו "כי זה משה האיש... לא ידענו מה היה לו", ועם הרצון הזה הוא גם הזדהה. לכן אהרן עשה עגל. עגל הוא בנו של השור, הסמל של יוסף הצדיק, שהפנימיות של מדתו, יסוד, היא התקשורות. יוסף הצדיק הוא זה שאיחד את עם ישראל במצרים, והוא מחבר ומקשר את כל ישראל זה לזה, ומקשר אותם לה'. וכפי שאומרים חכמינו שהעגל נוצר בעקבות טס הכסף שעליו כתוב "עלה שור", שאיתו העלה משה רבינו את ארונו של יוסף הצדיק מהיאור במצרים.

עד עכשיו משה רבינו גילה את הנוכחות של ה' בקרב עם ישראל, ולא היה צורך שהקיבוץ של עם ישראל יהיה זה שיעזור ויאפשר לעבוד את ה'. כאשר אהרן הכהן ראה שמשה רבינו לא נמצא, והנוכחות של ה' הסתלקה, הוא חיפש דרך אחרת לעבוד את ה'. הדרך לעבוד את ה' על פי אהרן היא להתקבץ. הקיבוץ של היהודים יחד מחבר אותם זה לזה

ומחבר אותם לה', וכך אפשר לעבוד את ה' גם כאשר משה רבינו לא נמצא.

אם כן, אהרן אכן עשה את העגל, אבל הוא לא התכוון חס ושלום שיקריבו קרבנות לעגל, אלא שהעגל יהיה מקום התקבצות שעל ידו יעבדו את ה'. וכמו שאומר הרמב"ן (לב, ה) "כי הוא (אהרן) מכון לשם ה' והם (העם) דעתם אל העגל". לכן כתוב "וירא אהרן ויאמר חג להויה מחר". שם הויה שבפסוק הזה הוא שם קדוש שאסור למחוק אותו, ואין בתורה שם הויה שהוא לא שם קדוש, ואם כן אהרן התכוון באמת שיהיה חג לשם ה'. וכמו שאומר האבן עזרא (בהקדמה לפירושו לחטא העגל) "כי הוא קרא חג לה' מחר, וזה השם הוא שם עצם לכבוד ה', ולא יתערב אחר עמו כמלת אלקים שהוא לעניינים רבים".

עם ישראל התאהבו בהתרגשות

אבל אף על פי שאהרן התכוון לשם ה', עבודת ה' שהוא כיוון אליה היא עבודה שמתחילה מלמטה. כאשר משה רבינו במחנה, תמיד עבודת ה' מתחילה מלמעלה, מכך שה' רוצה בכך, שהרי משה רבינו הוא נותן התורה, שהיא רצון ה'. על עבודת ה' שמתחילה מכך שהאדם רוצה אותה, ולא מכך שה' רוצה אותה, כתוב "אוטם אזנו משמוע תורה – גם תפילתו תועבה". תפילה היא עבודה שמתחילה מלמטה, ולעומת זאת תורה מגיעה מלמעלה. בשביל שתהיה תפילה שמתחילה מלמטה, חייבים שתהיה קודם תורה שבאה מלמעלה, ואומרת שה' רוצה בעבודה הזו, ואם ה' לא רוצה בעבודה הזו אז היא תועבה.

לכן מהמעשה של אהרן השתלשל החטא של העם. כאשר העם ראו את העגל הם התחילו לרקוד מסביבו ולומר "אלה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים". את זה אהרן לא אמר. אהרן רצה שהעגל יעזור לקבץ את עם ישראל לעבודת ה', אבל הוא לא חשב שהעגל ראוי לעבודה מצד עצמו.

עם ישראל התאהבו בעבודה. הם ראו שהעגל מקבץ אותם, והקיבוץ הזה ריגש אותם והלהיב אותם, והם החליטו לעבוד את ההתרגשות במקום לעבוד את ה'. הקיבוץ ריגש והלהיב אותם בצדק, כי החיבור בין כל היהודים מקרב אותם לה', וכמו שאמרה אסתר המלכה "לך כנוס את כל היהודים". אבל במקום שהקיבוץ וההתרגשות יהיו כלי להתקרב לה', העם התחיל לעבוד את הקיבוץ ואת ההתרגשות, ושכח מה'.

זה מה שראה משה רבינו כאשר הוא ירד מזהר עם לוחות הברית. משה רבינו הוא ההתגלות של הנוכחות של ה' בתוך העם, והוא ירד עם התורה שאומרת לעם ישראל את הרצון של ה'. אבל בני ישראל לא שמו לב לא למשה רבינו ולא ללוחות, כי הם היו עסוקים בהתרגשות שלהם. הם חשבו שההתרגשות היא המרכז, ולא עבודת ה', וזה חטא העגל.

בעומק יותר, בכך שהעם רוקד מסביב לעגל הוא מרגיש שלא אהרן עשה את העגל, אלא העגל עשה אותם. העם מרגיש שהקיבוץ ביניהם הוא לא דרך לעבודת ה', אלא הוא זה שיוצר ועושה אותם לעם. כלומר הם מרגישים שהעגל עשה אותם, וכמו שהם אומרים "אלה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים".

ההתרגשות החזקה שנוצרת מהצירוף של יהודים רבים כל כך, נותנת תחושה שהצירוף של היהודים הוא מטרה בפני עצמו, הוא אלקים בפני עצמו, ואותו צריך לעבוד.

זה מה שענה אהרן הכהן למשה רבינו: משה רבינו שאל את אהרן "מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה"? ואהרן ענה לו "ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ויצא העגל הזה". היה אפשר לחשוב שאהרן לא מספר את מה שהיה, שכן כתוב במפורש (כפי שצוטט לעיל) שאהרן יצר את העגל בחרט, אז למה הוא אומר "ויצא העגל הזה", כאילו זה לא הוא עשה?

אבל באמת אהרן לא עשה את העגל הזה, שמשה רבינו רואה. אהרן הכהן אומר למשה שהוא רצה שיהיה הרבה אש, הרבה התלהבות בעבודת ה', "ואשליכהו באש", והרצון הזה גרם שבאמת תהיה הרבה התלהבות, אבל גם גרם לעם לחשוב שההתלהבות היא העיקר והיא המטרה. אהרן עשה עגל בשביל לקרב את עם ישראל לה', והעם רוקד מסביב לעגל שעשה אותם, ולא מסביב לעגל שעשה אהרן. לכן כתוב "ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן". העם לקח את העגל שעשה אהרן, ועשה ממנו ועל ידו עגל אחר.

העיקר זה ההתרגשות??

בעבודת ה' של כל אחד מאיתנו, עלינו ללמוד לא להפוך את ההתרגשות שלנו, גם אם היא התרגשות בעבודת ה', לעבודה זרה. חשוב מאוד שתהיה התרגשות בעבודת ה', אבל ההתרגשות צריכה להיות כלי שמבטא את רצון ה'. ה' רוצה בנו,

ומבטא את הרצון הזה על ידי תורה ומצוות, ואנחנו מתלהבים מכך שה' רוצה בנו. ההתלהבות היא תוצאה של רצון ה' בנו, אבל היא לא המטרה, והיא אפילו לא הכלי שעל ידו אנחנו מתקרבים לרצון ה'. כלומר מחטא העגל עלינו ללמוד שגם אם האדם מלהיב את עצמו בשביל להתקרב לה', זה גם לא טוב, אלא ההתרגשות בעבודת ה' היא תוצאה של רצון ה' שמגיע מלמעלה, ולא הדרך להגיע אליו.

באותה צורה גם הצירוף של יהודים רבים הוא לא מטרה בפני עצמו, אלא הוא הדרך שבה ה' מבטא את רצונו בנו. ה' רוצה אותנו, ולכן הוא מצווה אותנו לבוא כולנו אליו בשלושת הרגלים, וכן בבית כנסת שהוא בית מקדש מעט וכדומה. אנחנו לא מצטרפים כי הצירוף מלהיב אותנו, וכך יקל עלינו לעבוד את ה', אלא ה' רוצה אותנו, וזה בא לידי ביטוי בכך שהוא רואה אותנו כגוף אחד, ורוצה ונהנה לראות אותנו כגוף אחד.

הדרך לחפש שההתרגשות תהיה כלי ולא מטרה, היא תורה, היא לחפש מה ה' רוצה ולא מה אני רוצה. על ידי זה נזכה ללוחות שניים, שניתנו כאשר "איש לא יעלה עימך", כלומר הרצון האישי לא יעלה להיות חלק מעבודת ה', אלא רק הרצון של ה', ועל ידי זה יתקיים בנו הכתוב "נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, וראה כל העם אשר אתה בקרבך את מעשה ה'".

להמציא את עצמנו

כיצד מתקדמים מפורים לעתיד לבוא? חלקו השני של השיעור לפורים משבוע שעבר

ה' ממציא את עצמו

כדי להסביר את הנקודה הזו אני אתחיל מנקודה אחרת קצת, כדי שיהיה לנו יותר קל.

יש ספר שנקרא 'מעין החכמה' שמיוחס למשה רבנו. (מספרי הקבלה הראשונים, כמו ספר יצירה שהוא יותר מוכר, שמיוחס לאברהם אבינו). שם יש משהו מיוחד קצת, כתוב שם משפט אחד שמאוד חביב עלי. הוא כותב שם על הקב"ה שהוא "ממציא את עצמו". זהו ביטוי דומה למובא בחסידות הרבה פעמים – "מציאותו מעצמותו". ובכל אופן הוא ביטוי קצת מחודש ביחס לביטוי 'מציאותו מעצמותו' שמשמעותו שהוא סיבת כל הסיבות וקודם לכולם. כי כאשר אני אומר שה' קודם לכולם, אני אומר שיש אותו שממנו התחיל הכל. אבל כאשר אני אומר שהוא המציא את עצמו – זה כבר חידוש. זה כמו שאם שואלים ילד מי ברא את ה' – אפשר לענות שתי תשובות. אפשר לענות שאף אחד לא ברא אותו, ואפשר לענות שהוא ברא את עצמו. לענות שאף אחד לא ברא אותו זו אמירה יותר פשוטה, ולהגיד שהוא ברא את עצמו – זה משהו מבלבל. המשפט הזה שה' "ממציא את עצמו" הוא מבלבל קצת.

[ניגנו "ויהי בימי אחשוורוש"]

אנו ממשיכים היום את מה שדיברנו בפעם הקודמת.

אכתי עבדי אחשוורוש אנן

הקדמה מהפעם הקודמת

בפעם הקודמת אמרנו שאחשוורוש הוא משל לקב"ה, כמו שמופיע גם בחוברת על דמויות המגילה שיצאה כעת לאור. ובכל זאת אנו אומרים 'אכתי עבדי אחשוורוש אנן', וזה אחד התירוצים בגמרא לכך שאנו לא אומרים הלל בפורים.

שאלנו פעם קודמת, שאם אנו אכן צודקים בדרשות שלנו, דרשות כל כך יפות על מעלתו של אחשוורוש, אז מה אכפת לנו שאכתי עבדי אחשוורוש אנן? הרי אחשוורוש הוא דוגמא לקב"ה.

אמרנו שאחשוורוש הוא רק המשל, וכאשר מרדכי אומר לנו לקרוא את המגילה, בכך הוא מתייחס גם למשל וגם לנמשל ביחד, והמשל מחובר לנמשל. ואם כן לכאורה הכל מצוין, הכל בסדר, יש גם משל וגם נמשל. אז מהו החיסרון בכך ש'אכתי עבדי אחשוורוש אנן'? בסוף הפעם הקודמת אמרנו שעל כך נדבר הפעם.

אחשורוש לא המציא את עצמו

למה זה חשוב בשביל ההסבר עליו
אנו מדברים? כי אע"פ שאני אומר
שאחשורוש הוא משל טוב לקב"ה, אבל
המשל לא ממציא את עצמו, אלא משהו
המציא אותו. וכאשר מרדכי היהודי אומר
לנו לקרוא את המגילה, הוא בעצם אומר
לנו להגיד שמישהו המציא את המשל הזה.
ולכן אנו קוראים את המגילה.

אני ייתן דוגמא מאוד פשוטה: על
אף שאנו אומרים שבכל פעם שכתוב
'המלך' אנו אומרים שהכוונה לקב"ה, בכל
זאת לא מצינו שמברכים 'ברוך אתה
אחשורוש שציוונו לקרוא את המגילה'. את
זה אי אפשר להגיד. כי אחשורוש הוא אולי
משל טוב למלך, אבל למלך כפי שהוא כבר
קיים ולא כפי שהוא ממציא את עצמו. ולכן
מרדכי הוא אומר שיש מי שהמציא את
אחשורוש, אבל אחשורוש עצמו כמו שהוא
הינו מציאות קיימת.

עכשיו נסביר את הדברים בתוך
הנפש של האדם:

שקוע בתענוג כמו בהמה

אמרנו והרחבנו על כך שאחשורוש
הוא משל טוב לקב"ה כי הוא תמיד מתענוג
ועושה מה שהוא רוצה. אמרנו שמה
שמוחד בו הוא שהוא לא מקנא באף אחד.
המן מקנא באחשורוש, ואילו לאחשורוש
טוב עם עצמו. וזה בא לידי ביטוי מאוד חזק
בכך שהוא עושה "כרצון איש ואיש", הוא
רוצה שאנשים ייהנו. זה חלק מהתפיסת

עולם והאידיאולוגיה שלו שגורמת לכך
שאנשים מעריצים אותו, ושהם שמים אותו
מלך עליהם. בגלל שהוא נותן להם את
ההשראה שיש דבר כזה ואפשרי להיות
בתענוג גמור. זו הסיבה שהמליכו אותו.
אחשורוש נהנה לגלות את המקום הזה של
התענוג, גם בתוכו וגם במלכות שלו,
במשתאות כאלה שהעם שותף להם (חצי
שנה ושבעה ימים).

אחשורוש רוצה שיהיה תענוג, ולכן
הוא משל לקב"ה שיש לו תענוג והוא לא
זקוק לאף אחד והוא נהנה, ונהנה גם
שאחרים נהנים. אבל גם כאשר אני אומר
שהוא נהנה, מרוב שאחשורוש כולו מימוש
של תענוג – אין לו אפילו שאלה 'מי המציא
אותי'. מרוב שהוא שקוע בתוך התענוג
שלו, הוא בכלל לא מסתכל מאיפה זה הגיע.
הוא פשוט 'נתון', הוא מציאות נתונה.

איך אנחנו מסתכלים על אחשורוש?
כאשר אני קורא במגילה הוא נראה לי די
דומה לבהמה (או שהבהמה די דומה לו).
יש לו תענוגים, זה מה שמעניין אותו, והוא
הולך על זה. חז"ל מנסים לעשות שזה יהיה
דומה לקב"ה, אבל בעיניים הפשוטות הוא
נראה כמו משהו מאוד בהמי ומגושם.

תענוג כתפיסת עולם

חלק מהמגושמות של אחשורוש
היא שהוא רוצה שהתענוג שלו יהיה גם
תפיסת עולם ולא רק בהמיות, ולכן הוא
נהנה מכך שההשראה שלו באה לידי ביטוי
חזק בהנהגה של מלכות שלמה. זו לא סתם
מלכות, אלא מלכות שכובשת את מלכות

כל כך חזק שאני לא מרגיש שאני בוחר בו, אבל זה גם לא מפריע לי שלא בחרתי בו.

זה משהו דק שצריך להסביר: אם יהיה לי תענוג שאני לא בוחר בו – לא יהיה לי תענוג ממנו. פה יש משהו מיוחד – גם לא בחירי מצד אחד, כמו אצל בהמות, וגם יש בזה תענוג באמת. הוא לא כפוי עלי ובכל אופן הוא תענוג. אז צריך להסביר את הנקודה הזו.

אהבה מסותרת שלא מגיעה מבחירה

להיות במקום הזה זו המשמעות של "אכתי עבדי אחשוורוש אנן" זה לתפוס כך את האלקות, שזה מה שיושב לנו כשאנו מחוברים לקב"ה.

נגיד את זה אצלנו – מה הכוונה "אכתי עבדי אחשוורוש אנן" עד כדי שאנו לא יכולים להלל את הקב"ה? זה בעצם להגיד כמו שאדמו"ר הזקן מביא הרבה בתניא שיש ליהודי אהבה מסותרת שהוא אוהב את ה' אבל היא לא משהו בחירי אלא משהו שנמצא ביהודי והוא לא יכול בשום אופן לוותר עליו. ולא רק שהוא לא יכול לוותר עליו, הוא גם לא רוצה לוותר עליו. הוא נהנה ושמח לא לוותר עליו. ואז יש לו אהבה ואפילו 'אהבה בתענוגים', והוא מאוד נהנה מהקשר עם הקב"ה, אבל הוא מרגיש שהוא לא ממציא את הקשר אלא הקשר הוא משהו שהוא נתון בתוכו.

בכל. מלכות בבל הייתה מלכות כל כך חשובה, ופתאום הוא מצליח להביע את המקום הזה בנפש של התענוג. הוא הצליח להביע את זה כל כך חזק, שזה כובש את כל העולם. זו ההנהגה של העולם באותו זמן.

מצד אחד אומרים על הפרסיים שיש להם הרבה תענוגות (מגילה יא.), ומצד שני אנו לומדים מהם את הנימוסים (ברכות ח ב). כתוב שמי ששותה מאוד לאט – מנומס מידי – הוא גס רוח (פסחים פו ב). רואים שאחשוורוש נותן השראה כזו, כמה תענוגים הם מה ששולט בעולם. הדבר הכי חשוב שיש, המרום שיש, ולכן זה לא רק התענוג הממומש עצמו – אלא זה כל ההווי, כל המציאות, כל האנושיות שלי היא תענוגות.

אבל בסוף כשאני מסתכל – זה נראה לי כמו בהמה. כי בעצם זה תענוג שאני מרגיש שהוא נתון. יש לו תענוגים שהוא רוצה לממש אותם, והוא בעצם הולך על זה שמאוד טוב לממש את התענוגים. מה חסר לו? שהוא לא ממציא את עצמו, ולכן הוא משל בלי לשים לב שהוא משל.

נגיד את זה בנפש שלנו:

תענוג בלי בחירה

כמו שאני רוצה תענוג בלי לשים לב שתענוג מגיע מבחירה. אלא להרגיש שהתענוג כל כך טוב, כל כך עיקרי ומלמד על הנפש, שבעצם אני יכול ללכת על התענוג ולא להרגיש איזושהי כפייה או משהו. אבל באמת אני נתון בתוך התענוג

הלל – בהירות של בחירה

זו הסיבה למה אנחנו אומרים את המגילה אך לא יכולים להגיד הלל. להגיד הלל זה לא להגיד שיש משהו שאני נתון בו, אלא משהו שאני בוחר בו. זה נקרא הלל.

נגיד זאת בצורה אחרת: כשאני אומר הלל, הכוונה היא שהקב"ה 'התערב', החליט שיהיה מאוד ברור. יש בהירות שהקב"ה נמצא פה. וממילא זה בחירי, מתוך התערבות.

הסיפור יותר גדול מהמספר

שאלה: איפה רואים אצל אחשורוש שזה לא בחירי? **תשובה:** סתם כשקוראים פשט את התיאור עליו נראה שהוא הולך אחר תאוות ליבו ולא שהוא ממציא את תאוות ליבו.

דיברנו הרבה על כך שפרעה אומר "לי יאורי ואני עשיתיני", כלומר שהוא נתון בתוך הבריאה והיא חלק ממנו – הוא מכניס את הכל לתוכו. אך פרעה מדבר על המציאות, ונבוכדנצר על האדם. נבוכדנצר רואה את כל ההיסטוריה האנושית בחזון שלו. אחשורוש גם מקיף את האנושות, אך כפי שהיא בלועה בתוך הסיפור. נבוכדנצר מספר את המציאות, ואחשורוש אומר שהסיפור יותר חזק מהמספר. כי אם תהיה מספר ולא יהיה סיפור – אתה גם לא תהיה מספר ולא תהיה כלום. לכן הסיפור יותר חזק מהמספר ולכן נתנח.

שאלה: המספר הוא ה' **תשובה:** תלוי. אצל נבוכדנצר זה הוא בעצמו. כתוב

עליו שיודע להלל את ה' יותר מדוד, הוא מתעסק עם המספר. אבל אחשורוש נתון בחלק של הסיפור, פרס אותיות ספר. בלי סופר, רק הסיפור. נכנס לתוך הסיפור לגמרי, וכך זה נגמר. וכשאנו קוראים את המגילה בסוף אנו קוראים שאנו בלועים בתוך הסיפור. זה משהו מרתק.

סיפר לי שליח בסין שאסור שם לעשות תעמולה לדברים של דת, והוא עשה קריאת המגילה להרבה אנשים. לקחו אותו לחקירה, אז הוא אמר להם שזה סיפור סתם של זהות היסטורית. בכל הספר לא מוזכר אפילו פעם אחת דבר דתי, זה רק סיפור עם. הסינים קיבלו את זה. מגילת אסתר זה להיכנס לתוך הסיפור לגמרי. אתה נמצא בתוך הסיפור. זה מה שקורה במגילה.

לכן המגילה כל כך יפה, יש לכך אפילו נפקא מינה, שאם שני אנשים קוראים זה בסדר, "הואיל וחביבה". הסיפור חביב ואתה מזדהה עם אחשורוש, "תקפו של אחשורוש". כשאנו קוראים את הסיפור אנו בתוך בלועים בתוך הסיפור. לא משנה כמה מספרים יש, הם לא ממשיים מרוב שהם בלועים בתוך הסיפור. כך זה איך שהקב"ה מתחפש לאחשורוש, שהמספר נעלם בתוך הסיפור. הקב"ה נעלם. איך מסבירים מיהו אחשורוש? שאחרית וראשית שלו. הוא הסיפור מההתחלה ועד הסוף. זה האיש, זה הדמות.

מה אנו אומרים? שמרדכי מייצר פה שאני לא רק אחיה בתוך המשל אלא שיש

מי שממשיל את המשל הזה, וזה מרדכי שמצווה אותנו לקרוא את זה כמשל.

טבע, על אף שהוא טבע יהודי, זה גם "אכתי עבדי אחשורוש".

היהודי שעוצב בימי מרדכי ואסתר הוא כזה שכופר בעבודה זרה, "לא יכרע ולא ישתחוה", וגם כשהוא מסתכל על כל העולם קצת מבחוץ זה חלק מהטבע שלו. רואים גם עכשיו אצל החטופים שאנשים שלא שומרים תורה ומצוות החליטו פתאום שהם מקפידים על משהו כדי לשמור על הזהות היהודית. העיקר אנחנו יהודים, כל מה שקורה איתנו זה מסביב – אבל העיקר שאני לא אשכח שאני יהודי. הזהות הזו מאוד חזקה. אני לא מוכן לוותר על הזהות שלי. זה טבע עיקש. וזה שזה טבע זה נקרא שזה "אכתי עבדי אחשורוש אג".

התכלית של פורים – להיות

עבדי ה'

לאיפה אנחנו רוצים להגיע

לאיפה אנחנו רוצים להגיע עם זה? זה עיקר מה שאנחנו רוצים לדבר הפעם. לאיפה אנו רוצים שפורים יוביל אותנו? נסביר קצת את הנקודה הזו. זה גם תוצאה של פורים, וגם כשזה יקרה פורים לא יתבטל ויישאר פורים. לכן זה קשור לפורים, למרות שאמרנו שמה שהיה בפורים לא מספיק. בכל אופן נסביר למה זה קשור לפורים.

ובכל זאת "אכתי עבדי אחשורוש אנן". כלומר שאע"פ שאנו יודעים שאנו צריכים לדבר על הניסים שהקב"ה עשה, ובעל הניסים אנו אומרים "בימי מרדכי", בכל אופן במגילה אנו אומרים את "תקפו של אחשורוש". בסוף העיקר זה המסגרת מסביב. ובעצם במגילה אנו אומרים שאם אתה רוצה להבין מה קרה שם, אתה צריך להיכנס לתוך הסיפור. כלומר, להיות גם בתוך הסיפור וגם לספר אותו אי אפשר. להיות בלוע בתוך הסיפור כמו אחשורוש זה ממש גוי. ולחיות כמו מרדכי שאומר שאנחנו יכולים להיות בתוך הסיפור זה משהו באמצע. אבל "אכתי עבדי אחשורוש" – באמת יוצא לא ברור, יש כאלה שאומרים "קריאתה זו הלילא" אבל יש אומרים שכאשר אתה נכנס לתוך הסיפור אתה לא יכול להיות גם המספר.

הביטוי בעבודת ה'

איפה זה בא לידי ביטוי בעבודה של היהודי? שהוא מסתכל על כל העולם בחיך כזה, שהוא אומר – אני יהודי וכל העולם זה סיפור, אבל יש לי בפנים נקודה של יהודי שהופכת את כל העולם לאיזה מין סיפור. ככה אני מסתכל על העולם, כמו סיפור שהיהודים נמצאים. העיקר הוא שהיהודי בעצמו הוא קצת סיפור, הוא גם חלק מהסיפור. כלומר שיש לי טבע כזה שאני לא משועבד לכל מה שקורה פה. אבל גם זה

מצווה לאבד את הדעת

אמרנו שכשאדם שנמצא בתוך התענוג הוא כל כך בתוך התענוג עד שהוא מאבד את הבחירה. איפה זה בא לידי ביטוי במצוות של פורים? עד עכשיו דיברנו על המצווה של קריאת המגילה, אבל זה בא לידי ביטוי גם במצווה של משתה ושמחה. המצווה של הסעודה היא משהו לא רגיל, המצווה היא לא רק סתם לשמוח אלא גם לשתות. ולא סתם לשתות, אלא "עד דלא ידע" – האדם צריך לאבד את הדעת שלו קצת. הוא צריך להחליט שיהיה לו דעת לאבד את הדעת. זה משהו מיוחד לאבד את הדעת. זה משונה מאוד להגיד שיש מצווה לאבד את הדעת באופן פשוט. כל התורה היא שתהיה לנו דעת, "וידעת היום", ופתאום אנו אומרים שיש מצווה לא לדעת. מוזר.

למה יש מצווה כזו? כי יש טבע מאוד חזק בתוכנו שאני נכנס לשם חזק. אנו רואים שיהודים בפורים משתכרים ובמקום שתתגלה גסות הרבה פעמים מתגלה על ידי השכרות משהו מאוד פנימי, טבע מאוד חזק שהאדם רוצה קשר עם ה'. זה מה שמתגלה בשכרות. בפורים מה שרוצים לעשות הוא שלא יהיה דעת, ולהגיד שזה טבע הכי בסיסי. זה שכרות.

לא רוצים לאבד את הבחירה

אבל זה לא מספיק לנו, אנחנו רוצים שיהיה לנו גם בחירה בעניין הזה ולא לאבד את הבחירה. כאשר אני בוחר לאבד את הבחירה אני רוצה להגיד שגם כשאני לא

בוחר אני פשוט כזה לא משנה מה אני יבחר. אבל להגיד שאני מאבד את הבחירה ואני בכל אופן נשאר נאמן לקב"ה – זה טבע. ואנחנו רוצים משהו יותר עמוק.

אני קושר זאת למה שאמרנו בהתחלה ביחס לקב"ה. אפשר להגיד שהקב"ה הוא הקב"ה בלי בחירה. ככה זה. כמו שאמרנו אם שואלים ילד מי ברא את ה', התשובה הכי פשוטה היא להגיד שככה זה, יש ה' בלי שמישהו ברא אותו. אבל יש תשובה שהיא יותר משעשעת וגם יותר גורמת שיהיה מודעות אלוהית אצל הילד. אם אתה אומר לו שה' ברא את ה'. זה לא סתם טבע. זה לא טבע אצלי וגם לא טבע אצלו. ברגע שאני אומר שאני בעצם קשור לקב"ה, זה עצמו שאלה למה אני קשור. לכך שיש ה' כי אף אחד לא ברא אותו או שאני קשור לה' כי הוא המציא את עצמו. איזה תנועה בנפש יש לי כשאני אומר שיש לי טבע יהודי.

עקשן או מחוייך

נגיד זאת בצורה אחרת קצת:

האם אני מרגיש שאני עקשן כמו יהודי עיקש שעומד חזק, כמו "לא יכרע ולא ישתחוה", או שאני מרגיש שאני מאוד מחוייך. כלומר – אני יכול להיות כזה ואני יכול להיות אחרת. אני יכול לעשות מה שאני רוצה. אני לא נמצא בתוך הסיפור, אלא אני יכול להחליט אם יש אותי או אין אותי. אני יכול להמציא את עצמי. אני קשור למה שהקב"ה ממציא את עצמו.

להיות עבד ולא להיות מלך

ואז מה יוצא? כאשר אני אומר שאני המלך בעצמו, בעיקר מה שקורה הוא משהו שמאוד חשוב לנו, שבמקום שאני הופך להיות מלך שהוא משל לקב"ה אני בעצם הופך להיות עבד של הקב"ה. למה זה ככה נהיה? למה במקום להיות מלך זה נקרא להיות עבד? כי אם אני עושה את עצמי, קודם כל זה כמו לעבוד. אני עובד. אני עובד בלעשות את עצמי. זו העבודה שלי.

מה זה יהודי? יהודי יכול לעבוד את ה' בשתי צורות: הוא יכול לעבוד את ה' בזה שיש לו טבע להיות קשור לקב"ה והוא מאוד רוצה לגלות את הטבע הזה. והוא יכול לעבוד את הקב"ה בכך שהוא כביכול ממציא את עצמו.

ארץ ישראל – הקב"ה נותן כח להמציא את עצמינו

לא הבאנו עדיין את התירוץ השלישי במסכת מגילה מפני מה לא אומרים הלל בפורים, שזה משום שהוא נס שבחור'ל ולא נס שבארץ. נס שבחור'ל היינו שיש מציאות ואני מחזיק חזק בתוך המציאות הזו, ואילו נס בארץ היינו שאני מצליח לקיים את עצמי. איך אני מקיים את עצמי? כשאני צריך לעבוד קשה.

אני יודע שאני לא יכול באמת לקיים את עצמי, הכל מהקב"ה. אבל איך אני מחובר לקב"ה? אני מחובר לקב"ה במקום שהקב"ה עושה את עצמו, בורא את עצמו. הקב"ה לא קיים כאלקות, אלא הוא ממציא

היהודי גורם לכל הסיפור של אחשורוש

הנקודה הזו היא מה שאנו רוצים עכשיו להסביר על ההבדל בין שאנו עבדי אחשורוש לבין שאנו לא רוצים להיות עבדי אחשורוש.

אפשר להגיד שכאשר אני קורא את המגילה ואני אומר שאני יהודי עקשן – אני לא רוצה להיות אחשורוש. אני רוצה להגיד שלהיות יהודי יותר חשוב מלהיות אחשורוש. אלא שבתוך המגילה זה לא מסתדר כי היהודי "משנה למלך אחשורוש" ולא למעלה ממנו. ובכל זאת, כל זה שיש המלך אחשורוש הוא בגלל שיש יהודי שהחליט שהסיפור הזה מעניין. אחרת מי היה יודע היום שיש דבר כזה המלך אחשורוש? היהודי הפך את אחשורוש למישהו מאוד חשוב. ובכל אופן הוא "משנה למלך אחשורוש", כלומר נכנס לתוך הסיפור. אבל בסוף זה שהוא מבין שהוא זה שגורם שיהיה את הסיפור הזה גורם לכך שהוא אווז את החבל בשני קצוות. הוא גם אומר 'אני המשנה למלך' וגם אומר 'אני מי שספר'. זה עושה שאני ממציא את המלך אחשורוש, והמלך אחשורוש הוא סיפור מאוד יפה.

לא רוצים רק משנה למלך

אבל בסוף, מה שרוצים להגיע הוא שיהודי לא יהיה משנה למלך. כשאנו קוראים את המגילה אנו קוראים שאנו המשנה למלך, אבל אנו רוצים לא להיות המשנה למלך אלא המלך בעצמו.

המקום שבו אני רוצה להרגיש שאני עושה את עצמי כביכול, כלומר שאני קשור למה שהקב"ה עושה את עצמו ומשם אני מקבל את ההשראה. הקב"ה בשבילי הוא מי שנותן לי כח להמציא את עצמי, "הוא הנותן לך כח לעשות חיל" – הוא הנותן לך כח להמציא את עצמך. זה הכח של ארץ ישראל. בארץ ישראל אתה לא בתוך ענני הכבוד, אלא אתה צריך להמציא את עצמך. בארץ ישראל להמציא את עצמך זו עבודה קשה, ולהילחם במנגד זו עבודה קלה.

הבעיה היא השממה ולא האויבים

כתוב בתורה שכאשר באים לארץ ישראל יצרעה מול האויבים שתפתור את כל הבעיות. מה כן הבעיה? שתהיה לך שממה. כמו היום, כשיש מלחמה יש התעוררות. וכשאין מלחמה – להרים את עצמנו הרבה יותר קשה. כשרואים שיש מנגד, יש תופעות פלאיות של מסירות נפש ודברים מופלאים של נוכחות ה' בתוך היהודי עד כדי כך שיכולים להיות ניסים ומופתים מופלאים ממש לאנשים שנמצאים מול המנגד. אבל זה לא העיקר, זה בדיעבד. העיקר שלא יהיה מנגד אלא תצליח לפרות ולרבות ולהמציא את עצמך כביכול. שה' ייתן לך כח להמציא את עצמך כמו שהקב"ה ממציא את עצמו.

פה יש שתי בעיות שצריך לשים לב אליהם:

בעיה אחת היא שאם אני ממציא את עצמי באופן פשוט אני יגיד "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". זו בעיה אחת שאני יכול ליפול אליה. הבעיה השנייה היא

את עצמו, ולשם אני מחובר. וכמו שהתענוג של אחשורוש נותן השראה לכל העם, וכל העם מעריצים וממליכים אותו על כך שהוא מצליח לגלות ולהוציא מההעלם אל הגילוי את העניין של התענוג, כך בעצם לעתיד לבוא עיקר מה שאנו רוצים לראות הוא את היכולת של האדם על ידי האמונה שלו בה' שהוא ממציא את עצמו כי הוא קשור לקב"ה לא איך שהוא שורד אלא איך שהקב"ה ממציא את עצמו. וזה ההבדל בין נס שבארץ לנס שבחו"ל. נס שבארץ הוא להיות קשור לקב"ה כמו שהוא ממציא את עצמו ונס שבחו"ל הכוונה כמו שאני שורד את המציאות.

ממילא זה קשור למה שאמרנו על ההבדל בין אם אני מתאר זאת כמלך או כעבד. זה בעצם להסתכל מה זה מלך. אפשר להגיד שמלך הוא אחד שיושב והכל נעשה בדרך ממילא כמו שכתוב שמלכא דאמר עקר טורא עקר טורא. אם הוא רוצה שלא יהיה הר – בסדר, לא יהיה הר. מפרקים את ההר ואין הר. אין מציאות שעומדת בפניו. שום דבר לא מפריע לו. זה שורד, או בלשון של אדמו"ר האמצעי בקונטרס ההתפעלות – זה מצד המנגד, לא שאני מקיים את עצמי. אז מלך שאמר עקר טורא – עקר טורא. הוא הופך את ההרים למישור. מי עוד הופך את הכל למישור? שיכור, העולם דומה עליו כמישור. אני יכול להיות מלך כזה, שהעולם דומה עלי למישור. אבל זה עדיין חלק מטבע ולא שאני עושה את עצמי. זה כמו בעלי חיים שיש להם תענוג, והתענוג זורם. אבל

עצמו. והקב"ה הוא שנותן ליהודי לעשות את עצמו.

איפה יש יותר תענוג? באופן פשוט תענוג הוא משהו שאני בלוע בתוכו. אם אני עושה משהו אני מרגיש שממה, ואם אני בתענוג אני בלוע בתוך הסיפור ואז יכול להיות מאוד מעניין. אם אני ממציא את עצמי – זה נראה לי משעמם. כמו אחד שידע את כל הסיפור מראש. אבל אם אני בלוע בתוך סיפור – זה יכול להיות מאוד מעניין. אז אולי אנחנו נפסיד מכך שנהיה המספר במקום הסיפור?

בשביל זה צריך לשים לב כמה הקשר בינינו לבין הקב"ה הוא חזק. במילים אחרות: עד כמה אנחנו כמו עבד.

"אכתי עבדי אחשוורוש אנן" – מה זה להיות עבד של אחשוורוש? אנחנו לא אוהבים את זה. להיות בלוע בתוך התענוג זה משהו שאנו לא רוצים. מבחינתנו זה נקרא להיות עבד. כי זה עבד של להיות בלוע בתוך סיפור. לא משנה שזה סיפור שלי ושכולם סיפור שלי – בסוף זה להיות עבד.

ומה זה מלך אמיתי? דוקא אחד שעושה את עצמו. לכך אנו קוראים עבד. אחד שהוא עושה את עצמו. הוא לא נהנה ממהו שכבר קיים, אלא כל דבר שקיים הוא בגלל שהוא מחליט שיהיה.

נגיד את זה אפילו בשם ה': כשאנו אומרים ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, הביטוי מלך הוא אחרי שיש אלקינו ויהיה

שאם אני צריך להמציא את עצמי אני מרגיש שאין כלום, זה שיממון. הכל רק אני ביני לבין עצמי, אז אין פה כלום. אבל באמת אני צריך להרגיש שהקב"ה רוצה שאני ימציא את עצמי, ולכן אני צריך בעצם לעבוד. אני לא נראה כמו מלך, אלא כמו עבד. כמו שהקב"ה ברגע שהוא ממציא את עצמו אני כביכול מצייר אותו כמו עבד. כלומר אחד שעובד, הוא עושה פעולה כדי להיות. כך האדם הופך להיות עבד, שצריך להתאמץ להיות את עצמו.

להיות עבד יותר נחמד ממלך

זה נשמע לנו קצת לא נחמד להגיד עבד. להיות מלך נשמע לנו יותר טוב. אבל זה לא ככה. למה? כי כשאני אומר שאני מלך, פירושו של דבר שיש לו תענוג והכל חלק מהתענוג שלו, אבל יש לו איזה טבע. על אף שהוא מרגיש שכולם משרתים שלו וכולם חלק מהתענוג שלו, בסוף הוא מוגדר לפי זה. הוא חלק מהסיפור. אמנם כולם סיפור שלי, אבל אני בעצמי חלק מהסיפור הזה, אני בלוע בתוך הסיפור. נכון שכולם חלק מהסיפור, אבל אני בלוע בתוך הסיפור. אבל זה תענוג בלי בחירה אם זה ממש קיצוני כמו אצל אחשוורוש שנראה כמו בהמה. ועד כדי כך זה כמו טבע שגם העבודת ה' של היהודי ותפיסת האלקות שלו היא כמו איזה טבע.

אבל יש משהו אחר שאנו רוצים. שהתפיסת אלקות היא משהו אחר, איך שה' עושה את עצמו. איך שהיהודי עושה את

אבל בפנים אנחנו שואלים את עצמנו, יש לנו ציור מוחשי מתענוג גשמי, ואנו אומרים – איזה תענוג אנו רוצים? אחד יש לו תאוות אכילה אחד תאוות כבוד, הרבה תאוות. ואחד אומר יש לי תאוות להיות יהודי, להיות קשור לה'.

ולכן מרדכי "משנה למלך אחשוורוש". בסוף התענוג הגשמי יותר מוחשי, למרות שאחרי זה כשאני שואל ממה יהיה לי תענוג אני מרגיש שכל העולם הזה לא מהווה תענוג, והתענוג הוא להיות קשור לקב"ה. אבל "אכתי עבדי אחשוורוש אנן", כי זה טבע. שיש מציאות שמוציאה ממני את הטבע היהודי שלי. הטבע היהודי שלי יוצא אל הפועל על ידי מנגד.

אבל נס בארץ ישראל הוא שהקב"ה המלך שלנו, וכמו שהוא ממציא את עצמו הוא נותן לנו את הכח להמציא את עצמו. וזה נקרא שלא תהיה הארץ שממה.

אמרנו שלכאורה התענוג הגשמי הוא חזק כי אני נבלע בתוכו ואעפ"כ אני מרגיש שהתענוג הגשמי הוא רק משל כי להיות בתוך התענוג הגשמי אני מרגיש שאני לא רוצה. למה? כי אני נבלע בתוכו כל כך חזק שאני מאבד את עצמי לגמרי עד שאני לא יודע שיש לי דעת לאבד אותה. אבל פורים, מרדכי היהודי, הוא אחד שאומר – דווקא מעניין לאבד את עצמי לדעת, להיות שיכור, להיות עם הטבע של היהודי. להיכנס לתוך השיגעון הזה, שאני מחליט שאני רוצה את הקב"ה בלי שום סיבה, סתם כטבע הכי פשוט.

עולם כתוצאה מהמלך. אבל איפה מופיע שה' עושה את עצמו? שם הוי', שהוא מהווה. כלומר הכל מה שהוא מהווה. זה ה'.

מתי זה שממה ומתי לא

המקום הזה שאני בוחר ואני ממציא את עצמי – הוא יכול להיות שממה. אבל מתי הוא יכול להיות שממה? אם אני לא מרגיש שבאמת אני יכול לעשות את זה. אם אני עושה והכל בתוכי ולא עשיתי שום דבר כי הכל בתוכי אכן נוצרת שממה. מתי האדם יכול להגיד שכשהוא עשה לא נוצרה שממה? רק אם הוא מרגיש שהקב"ה נתן לו כח לעשות את מה שהוא בעצמו עושה. כמו שהוא בעצמו עושה את עצמו והוא באמת קיים, והוא עושה את העולם והוא באמת קיים, כך הוא נותן לאדם לעשות את עצמו ובאמת להיות קיים. כלומר באמת אני לא יכול לעשות את זה מעצמי והסיבה שאני יכול לעשות זאת היא כי ה' נותן לי כח לעשות את זה.

כשאחשוורוש המלך העיקר זה התענוג וכשהקב"ה המלך העיקר זה הבחירה

אחשוורוש נתן כח לנתינים שלו שיהיה להם תענוג, ואפילו ליהודים במלכות שלו נתן את הכח שיהיה להם תענוג מכך שהם יהודים. הם הרגישו שהם יכולים להיות טפלים למלך אחשוורוש, "תקפו של אחשוורוש", שהוא דוגמא מצוינת לתענוג. כמו שאנו מרגישים שתענוג גשמי הוא ציור שיש לנו בנפש יותר בהיר מה זה תענוג מאשר להיות יהודי;

של היהודים, הוא היה שטוף בתוך התאוות שלו עד שהוא שכח שהוא קיים. היחידים שידעו שהוא קיים זה היהודים. הוא שכח לגמרי מזה שהוא קיים, והיהודים הם אלו שממציאים אותו.

אז העבודה שיש לנו בגלות כל הזמן, גם שיהיה לנו מוחשי מאוד מה זה תענוג וגם שאנו נמציא את הדבר הזה ולא נהיה בלועים בתוך זה – זו העבודה שיש לנו, שבסוף היא מביאה לנס שבארץ ישראל שזה מה שאנו אומרים שהקב"ה הוא זה שנותן לנו השראה. כמו שאחשורוש נותן השראה לתענוג, כך הקב"ה נותן השראה להמציא את עצמנו ולהיות כאלה שלגמרי יכולים להיות בלועים בתוך מה שעושים.

איך אני יכול לדעת שאני ימשיך להיות בלוע? שמגילת אסתר לא תיבטל. "וזכרם לא יסוף מזרעם", כי אם כשאני יעשה את עצמי אני לא אדע להיות בלוע לגמרי בתוך הסיפור אני ירגיש שממה. אני ירגיש שאין לי חיות.

ההתמודדות עם הריקנות

היום עיקר ההתמודדות זה עם ריקנות (כמו שכתוב ב'נפלאות' של השבת), ועיקר הריקנות קשורה למודעות. זה שיש היום הרבה מודעות מביא לריקנות כי האדם צריך למלא את עצמו תוכן, ואז האדם צריך להחליט מה גורם לו להיות מלא תוכן. ואז הוא נהיה במצוקה, כי הוא צריך להמציא את עצמו. זה נקרא מודעות. שאני חושב מי אני, ובעצם אני צריך להמציא את עצמי. אבל באמת "כולם ידעו אותי מקטנם ועד

אבל "אכתי עבדי אחשורוש אנן". מה אנו רוצים? להיות עבדי ה'. להלל זה "הללו עבדי ה'". ולהיות עבדי ה' הוא להגיד שהקב"ה נותן לי כח ליותר מזה, להמציא את עצמי, את העבודת ה' שלי.

ואז מה אני מרגיש? באופן פשוט אני מרגיש שזה שממה, והדרך היחידה שאני מרגיש שאני יכול להיות בלוע בזה לגמרי למרות שאני ממציא לגמרי הוא רק אם אני מצייר שאני מקבל כח מהקב"ה לעשות את זה. כמו שהקב"ה כך עושה, ככה גם אנחנו עושים. כמו שאחשורוש הוא הדוגמא, הוא מה שממחיש מה זה להתענג, אפילו להתענג בטבע היהודי הוא ממחיש מה להיות בלוע בתוך התענוג, ככה הקב"ה הוא המלך שלנו כי הוא מי שממחיש לנו מה זה גם לעשות את עצמי וגם שאני לא יהיה "שממה ותרבה עליך חית השדה", שתרגיש שלהיות עם תאוות יותר טוב מלהיות בן אדם שממציא את עצמו.

ימי הפורים לא יסורו מתוך היהודים

ובאמת זה המשך של פורים. למה? כי ככל שאתה יותר חושב שאתה בלוע בתוך המלך, וגם הוא משהו שאתה ממציא, וגם שאתה רק משנה למלך – ככל שאתה יותר נתון בכך חזק, ככה אתה יותר מתקרב. כמו שהיהודי עובד בגלות חזק, "מעשינו ועבודתנו" (תניא לז) הם המביאים לגאולה השלמה. זה שאני כל הזמן גם מנסה להיות המלך, גם להיות המשנה למלך וגם להיות הממציא את המלך. אחשורוש הוא המצאה

הרבה יותר מכל התענוגים שלהם. כי הוא נתן להם את היכולת להרגיש מה זה תענוג, ולתת לזה לגיטימציה ודרור לרצון הכי עמוק של הנפש להיות בתענוג.

בפרט אחרי שנבוכדנצר בלבל להם את המח וניסה להגיד להם שהאדם הוא משהו מאוד תרבותי ונעלה ורוחני ומשכיל ועם חזון גדול. "תפסיק לבלבל לנו את המח תן לנו ליהנות מהחיים". הם כל כך נהנו מאחשורוש. כלומר, אם יש לאדם תענוג ויש לו תמיד מחשבה ששטות מה שהוא עושה – התענוג שלו לא שלם. הם הצליחו להמליך מלך ולהרגיש שהתענוג שלהם מכך שהוא מולך יותר מכל התענוגים שלהם.

נבוכדנצר עד עכשיו אמר להם – "תהיה עם ראש, אל תהיה עם לב". פתאום בא מלך שאומר – "מה פתאום הוא מבלבל את המח ההוא עם החזונות שלו אלא צריך להיות עם תשוקות". הם כל כך נהנו ממנו שהיה זה יותר חזק מכל התענוגים האחרים. עד כדי כך נתן תוקף, "תקפו של אחשורוש" לכל התענוגים האחרים, ועד כפי שאמרנו לתענוג של מרדכי לבחור בקב"ה ושל אסתר להתמסר לקב"ה. אפילו זה ניזון מהתענוג של אחשורוש.

אבל כמו שאחשורוש נתן השראה כזו גדולה לכל התענוגים, ככה גם הקב"ה ייתן השראה לנו. אבל איזה השראה הוא רוצה לתת לנו? הוא רוצה לתת לנו השראה איך להיות עבדים. הכוונה שאין משהו חיצוני אלא הכל זה מה שאתה עושה.

גדלם", וכך אנו נהיים עבדים של ה'. מה הכוונה עבדים של ה'? אנו עבדים של ה' כי כמו שה' עובד לעשות את עצמו כביכול, כך הוא רוצה שגם אנחנו נהיה כאלה ולכן אנו הופכים להיות עבדים שזה בעצם להמציא את עצמנו, להרים את עצמנו.

לרקוד עם השנאת חינוס

אחרי שאמרנו את כל זה נתייחס למשהו שגם דיברנו עליו בפעם הקודמת. אמרנו שכתוב שהסיבה שאנו נשארים בגלות היא כי עדיין מרקד בינינו היצר הרע של שנאת חינוס. אז איך עושים שהוא כבר לא ירקד בינינו? אפשר להגיד שבמקום שהוא ירקד בינינו אנו רוצים לרקוד איתו. אפשר לצייר את זה בצורה כזו משעשעת. אם אני אומר שהוא מרקד בינינו, הכוונה שאנחנו לא רוקדים ורק הוא רוקד. מה יוצא? שהוא עובד, ואנחנו מנסים לשבת כמו מלך שיושב וכולם מרקדים. אבל בכלל אולי אנו צריכים לרקוד איתו, "אולי תרקוד איתי"...

אנו רוצים לרקוד עם היצר הרע הזה, כמו שכתוב "ושעשע יונק על חור פתן" (ישעיה יא ח). מה זה היצר הרע? קנאה תאוה וכבוד, אנו רואים מישהו אחר ומקנאים בו.

למה הפרסים לא קנאו באחשורוש?

למה הפרסים הצליחו שיהיה להם מלך? איך הם לא קינאו בו? כי הם הרגישו שהתענוג שיש להם מזה שהוא קיים זה

לקנא בעבודה ולא בתוצאה

מה בעצם יוצא? מה קורה לי כשבראש שלי אני חושב על משהו שממציא את עצמו אז אני גם רוצה לעשות את עצמי? אני לא מסתכל על ההצלחה אלא על העבודה, ואני אומר הלוואי שאני גם יוכל לעבוד להיות עבד של ה' – מה עובר לי בראש? הרבה פעמים כשאני רואה משהו שעובד אם אני יסתכל אפילו על ההצלחה בדקות, אני אומר – למה הוא יכול לעבוד? כי יש תוצאות לעבודה שלו. אדם שעובד ואין תוצאה לעבודה שלו – הוא מרגיש שזו עבודת פרך. אסור ליהודי (עבד עברי) לעבוד ככה.

אם אני מרגיש שיש לי תלמידים, שבאים לשמוע, אז קל לי לדבר כי יש מי שמקשיב. אם הייתי לבד – לא הייתי יכול כל כך לעבוד. אבל זה לקנא בהצלחה. אם משהו אחר היה לו ככה תלמידים גם היה לו קל לעבוד. ואם אני לבד ואין לי תלמידים ואני צריך לבד להרים את עצמי היה יותר קשה. אבל אם מה שאני מחפש זה מה שהוא מרים את עצמו. מה שהוא מצליח לא מעניין אותי אלא מה שהוא מצליח להרים את עצמו. זה העבדות שאני מחפש. ואז הקנאה לא מפריעה אלא היא חלק מההשראה שיש לי. אדרכא אני רואה משהו שעובד ואני לא מסתכל על ההצלחה החיצונית אלא על כך שהוא עושה את עצמו.

כמו שאני לא מקנא בקב"ה. למה אני לא מקנא בקב"ה? אם אני מקנא בקב"ה הכוונה שיותר ממה שאני רוצה להיות כמוהו אני לא רוצה להיות אני, קשה לי עם

כאשר אדם מקנא במשהו, במה הוא מקנא? הוא מקנא רק בתוצאה של מה שהוא עושה. הוא לא מקנא במה שהוא עושה את עצמו. בזה הוא לא מקנא. מה הקנאה? שאני רואה שהוא הצליח. אבל שהוא עובד – זה לא קנאה. כי מה שהוא עובד זה משהו שהוא עושה את עצמו, ואותו דבר גם אני צריך לעשות. כמו שאמרנו המן מקנא באחשוורוש כי הוא רוצה גם תענוג כמוהו, אבל כשאני אם אני מקנא במשהו שעובד מאוד קשה ולכן אני רוצה לעבוד גם מאוד קשה אז בעצם זה לא קנאה רגילה. למה? כי אם אני גם רוצה לעבוד מאוד קשה, מה הקנאה עושה? במקום שהיא תהיה משהו רע היא הופכת למשהו טוב. מה הכוונה? אני רואה משהו שעובד מאוד קשה ואני רוצה גם לעבוד מאוד קשה.

נרד ליצר הרע, נרקוד איתו ממש: אם אני רואה משהו שעובד מאוד קשה ואני מקנא בו, אני מקנא בו שגם אני יעבוד מאוד קשה. הוא הצליח – אני לא מצליח. הוא מצליח לעבוד קשה ואני לא. עכשיו אני מקנא בו. הקנאה הזו רעה או טובה? מה הקנאה הזו עושה לי? היא בעיקר עושה לי בעצם עבודה, היא מייצרת אצלי עבודה. היא בעצם אומרת שההשראה שלו גורמת לי להרגיש שאני מאוד רוצה לעבוד. אז מצוין. ולא רק שאני רוצה לעבוד, אלא חלק מהעבודה היא שאני גם מאוד רוצה לא לקנא. גם את זה אני רוצה. אני רוצה לעבוד על עצמי לא לקנא.

כמו שאצל אחשורוש בכלל לא הפריע להם – אדרבא הם שמחו בו, כך אנו צריכים לשמוח.

מה מחפשים במשיח

כשמחכים למשיח מה מציירים? אם זה מישוהו שהוא מוצלח מאוד – לא נצליח להגיע לשמה. מלא מופתים יכולים להיות, אפשר לנצח במלחמות והכל, אבל להסכים שמישהו יהיה המלך עלי – אין סיכוי. היצר הרע כזה חזק, אין סיכוי. אבל אם אני מצייר – שמה זה מלך המשיח? מה אתה מחפש? להתקדם, לא להיות "אכתי עבדי אחשורוש" אלא להיות עבדי ה' הכוונה שבאמת מה שאני רוצה הוא להיות עבד של ה'. וההשראה להיות עבד של ה' זה מה שאנו הכי מחפשים. כי זה להיות קשור למה שה' הוא עושה את עצמו. זה המלך, שבאמת זה העבדות אותה אנו מחפשים כמו ה'.

מלך שהוא עבד, שהוא עושה את עצמו, הוא לא באמת רוצה שתהיה תחתיו אלא מה שקורה הוא בדיק הפוך. הפסוק אומר "ימלוך ה' לעולם אלקיך ציון לדור ודור". "ימלוך ה' לעולם" הוא עצם זה שה' רוצה להיות מלך, הוא מכניס את עצמו לעשות את עצמו. אבל הוא רוצה גם שאנחנו נהיה כמוהו, חלק מהמלכות שלו היא שגם אנו נהיה מלכים כאלה. אז "ימלוך ה' לעולם" הוא המקיף הכללי, ומכך נהיה הרבה מלכים קטנים "אלקיך ציון", נהיה הרבה מלכים קטנים מצומצמים "לדור ודור", שנהיה עוד מלכות ועוד מלכות. אבל

עצמי, משהו מפריע לי. אבל לחשוב שאני רוצה להיות הוא – מאוד קשה. למה אני לא מקנא בו באופן טבעי? כי כמו שאמרנו על השממה, להיות הקב"ה זה בעצם להיות לבד, "נשגב שמו לבדו". קשה לנו להיות לבד, זה מאוד קשה. בגלל שקשה להיות לבד אנו לא כל כך מקנאים בו. אם אני מרגיש שהעבד הוא מה שאני עושה את עצמי זה בעצם להרגיש את הלבדיות של ה', מה שה' עושה את עצמו. בזה אין בעיה לקנא. אני מקנא באנשים כי אני לא רואה אותם מחוברים לה' במקום של עבד, ואיפה שאני רואה שהאדם עבד אין לי בעיה להתחבר לשם.

"דוד עבדך"

עכשיו ממילא נחזור למה שאמרנו:

כמו שאחשורוש היה סיבה לכל התענוגים האחרים, כלומר שכל האנשים האחרים נהנו מכך שיש המלך אחשורוש, כך מה שאנו מחפשים זה את דוד המלך שהוא עבד של ה' "צמח דוד עבדך", "כיסא דוד עבדך". דוד המלך מוזכר פעמיים בתפילה ובשניהם הוא לא מוזכר כמלך אלא כעבד. "וקרנו" של העבד תרום. "וכיסא דוד" לא מלכנו אלא "דוד עבדך". זה מה שמעניין אותנו.

לראות מישהו שהוא עבד הכוונה שהוא מצליח להרים את עצמו בגלל שהוא מחובר לקב"ה איך שהוא עושה את עצמו. ולכן הוא נהיה עבד, והוא ההשראה שלנו.

הכל מלכות שעושה את עצמה שהיא המשך של מה שה' עושה את עצמו.

המקום של הטבע בארץ ישראל

שאלה: מה המקום של הטבע כשהאדם צריך להרים את עצמו? מה נשאר מפורים כשמגיעים לארץ ישראל? כל המלכות והשכרות יש לה מקום: **תשובה:** יש לה מקום מאוד חזק כי אם אני יגיד שאין לה מקום הכוונה שאני לא מצליח שיהיה סיפור שאני מצליח לספר אותו. זה נקרא שממה.

ברגע שאין מנגד, ואני רק צריך להרים את עצמי זה ריקנות. היום זו הסוגיה הכי קשה שיש. איך אנו מרימים את עצמנו? רק אם יהיה לנו ברור שאנחנו עבדים. עבדים של ה' – אז לא צריך להיבהל כל כך... אבל אם אני לא מבין שבאמת להיות עבד זה מושרש בכך שה' עושה את עצמו ואני חלק מזה, מה שה' עושה עצמו זה "ימלוך ה' לעולם" ומה שזה מידרדר מדור לדור זה "אלקין ציון לדור ודור", אם זה לא כך יש שיממון, "ותרבה עליך חית השדה".

שאלה: על זה יש הלל? **תשובה:** גם הלל וגם מגילה. שניהם.

שאלה: האדם עובד מאוד חזק, וחושב שזה סיפור? **תשובה:** הוא עובד מאוד חזק ואומר שזה סיפור מעניין.

שאלה: זה בעל כרחו? **תשובה:** לא בעל כרחו. אמרנו שאצל אחשורוש זה אפילו לא בעל כרחו אלא זה הוא וזהו. אצל מרדכי היהודי הוא מבין שזה מעניין שזה

הטבע שלו. ופה זה מלך המשיח – הוא דבוק במה שה' כביכול עושה את עצמו ואז הוא עבד שעושה את עצמו בגלל ההשראה שיש לו מהקב"ה. אבל הוא לא שוכח שבסוף זה נחמד להיות סיפור. ולכן הוא ימשיך לקרוא את המגילה, אבל מהכיוון ההפוך. לא ש"אכתי עבדי אחשורוש אנן" אלא כפי שה' ברא את העולם. גם כשה' קורא בתורה "בראשית ברא אלקים" מאוד משעשע אותו. אז "וזכרם לא יסוף מזרעם", זה ימשיך.

שאלה: פעם שעברה הסברת שכשיש נבואה ה' מתגלה מבחוץ וכשאין נבואה זה שהוא בתוכנו. מה זה בהקשר לאני עושה את עצמי?

תשובה: כן. הנבואה היא כאילו שזה מגיע מלמעלה. הנבואה היא שיש את המציאות שלי וה' מנבא אותי, אך "וכלם ידעו אותי מקטנם ועד גדולם" היינו שאני אדע את עצמי. זה כאילו פעולה שלי.

שאלה: אני לבד? **תשובה:** בגלל שה' נותן לי לדעת את עצמי.

מה מעכב את ביאת המשיח

אחד הדברים שמעכבים את ביאת המשיח הוא לדעתי שלא מציירים עבד. "הנה ישכיל עבדי". בנצרות מנסים לתאר עבד, ומה הכוונה? גם בעל ייסורים וגם סובל, אבל זה רק הוא – כי האלקים שלמטה מסכן והאלקים שלמעלה חוגג. ובגלל הטיפשות הזו הם הפכו לעובדי עבודה זרה לפחות לפי חלק מהשיטות. זה

דומה לעבודה זרה במובן של "אלקא דאלקיא" שעובדי עבודה זרה מייצרים יותר ממשות ותוקף ללמטה מאשר הלמעלה, וכך גם הנצרות מייחסים יותר עוצמה (של מסכנות) למי שלמטה מאשר מי שלמעלה. הם הפכו את היוצרות, ההוא שלמטה היותר ממשי, הוא "אכן חליינו הוא נשא" הוא המסכן והוא מי שבעיקר צריך לראות אותו. וההוא שלמעלה – חוגג כזה... אבל מי שפה למטה הוא המסכן שסובל, הוא ממשי. זה המשך של העבודה זרה. זה שיש אחד שחוגג פה עלינו – בסדר. ומי הממשי? ההוא המסכן שצלב.

שיהיה פורים שמח! שנזכה לרקוד עם היצר הרע במקום שהוא ירקד בינינו...

מצוות פורים בעבודת ה'

בספר סוד ה' ליראיו, מקביל מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א את ארבע מצוות פורים לארבע אותיות שם הוי"ב"ה. במאמר זה ננסה למצוא את מקומם והשפעתם של ארבע מצוות אלו על הנפש ועל עבודת ה' על פי הקבלה זו.

אחשוורוש – תאוות

י מקרא מגילה

ה משתה ושמחה

ו משלוח מנות

ה מתנות לאביונים

אחשוורוש כולו תאוות. לא מעניין אותו שום דבר, חוץ מאשר התאוות שלו. הוא שקוע בכמה סוגים של תאוות, ומנהל את כל העולם על פי הגחמות ההזויות שלו, רק בגלל שככה בא לו. בניגוד לנבוכדנצר, אחשוורוש לא מתעסק עם מוזיקה, ועם דברים אסתטיים, אצלו העיקר זה האוכל... (וראה הרחבה על כך בפרק הראשון במאמר על סיפור המגילה בחוברת זו) נראה שיותר מכל דמות אחרת, אחשוורוש מגלם את הנפש הבהמית במלוא עוצמתה.

הקבלה זו פשוטה על פי המושגים המקובלים בחסידות:

י' – חכמה, היא התורה. מקרא מגילה היא התורה שבכתב של מצוות הפורים.

ה' עילאה – הבינה, שפנימיותה היא השמחה, מקבילה כמובן למשתה ושמחה.

ו' – המידות, שראשיתן מידת החסד, האהבה. משלוח מנות נועד להרבות אהבה ואחווה.

ה' תתאה – המלכות, המקבל. כאן מתחדש שיעקר עניינה של מצוות מתנות לאביונים היא מצד האביון, המקבל, ולא מצד הנותן (כפי שיתבאר בהמשך).

דמויות המגילה בנפש

אסתר נמצאת בתוך הארמון של אחשוורוש, בתוך כל החושך והזוהמה, אבל היא זוכרת תמיד לאן היא שייכת. יש בתוכה אהבה ומחויבות מסותרת למרדכי, שלא מתגלה בפועל בזמן שהותה בארמון, עד שהיא נדרשת למסירות נפש. האהבה המסותרת של אסתר, גם כשהיא בתוך החושך של הארמון, באה לידי ביטוי בפסוק: "ואת מאמר מרדכי אסתר עושה, כאשר הייתה באמנה אתו". בכללי, תקופתה של אסתר היא תקופה של חושך, אין בית מקדש, נבואה ומלכות, עם ישראל הולך ומתבולל – אבל ברגע של מסירות נפש מתגלה כוחה של האהבה המסותרת.

כדי להסביר את עניינם של מצוות הפורים ואת המשמעות שלהם בנפש האדם ובעבודת ה', נקדים להסביר את משמעותם של דמויות המגילה בתוך נפש האדם ובעבודתו.

מרדכי – המתמודד

מרדכי מתעקש לעמוד בניסיון, להתמודד. הוא לא הורג את אחשוורוש (התאווה), והוא אף מגן עליו ומכבד אותו. אבל המקום שלו ברור לו, הוא לא משתנה בגלל התאווה של אחשוורוש, ולא מתבלבל מהם – הוא מתמודד איתם.

המן – הרצון לחיות

המן מלגלג על התאווה של אחשוורוש. נראה לו שמרוב התאווה הוא שכח את הנקודה העיקרית. המן רוצה לחיות, שהאני שלו יחיה. שהוא יצליח להגיד על החיים שלו שזה הוא. הוא עדין יותר, ואסתטי, הוא יועץ וחכם, אבל הוא נוגע בנקודה רעה פנימית הרבה יותר. שעצם החיים שלי לא יהיו תלויים במישהו אחר – שהם יהיו שלי. המן מגלם את התחושה בנפש שאני רוצה להרגיש את עצמי, את עצם זה שהחיים שלי שייכים לי, והם מנותקים מה' ולא מגיעים ממנו.

"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"

אחרי שהבנו את משמעותן של דמויות המגילה, נוכל להבין יותר את מצוות פורים. הגמרא במגילה (יד.) מסבירה שאת הסיבות שלא אומרים הלל בפורים היא ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן", אנו עדיין עבדיו של אחשוורוש. נכון, יש לנו אהבה מסותרת, והיא יכולה לבוא לידי גילוי בזמני מסירות נפש. יש לנו את היכולת להתמודד עם התאווה, ואנחנו מוחים על התחושה שהחיים שלנו שייכים לנו, ומנותקים מה'.

אבל בסופו של דבר אנחנו עבדים של התאווה, הם אלה ששולטים, והם הדומיננטיים בחיינו. בסוף, סביבם אנחנו מסתובבים כל היום...

המצוות של פורים באות להתמודד עם הקביעה הזאת, עם התחושה שלא משנה כמה נעבוד ונתאמץ – תמיד נימשך אחרי התאווה.

קריאת המגילה – "קריאתה זו הלילא"

הסבר נוסף בגמרא לכך שלא אומרים הלל בפורים הוא שאין צורך לומר הלל, מאחר ש"קריאתה זו הלילא", קריאת המגילה היא ההלל של פורים. הסבר זה הפוך לגמרי מההסבר הקודם, שמאחר שאנו עבדי אחשוורוש לא שייך לומר הלל. וגם אם בסוף נחליט שכן ראוי לומר הלל, המגילה לכאורה לא מתאימה לתפקיד. שם ה' לא מוזכר שם בכלל, כך שההלל הוא לא לה', אולי לאחשוורוש...

אחרי שהקבלנו את קריאת המגילה לאות י' של שם הוי', המבטאת את התורה והחכמה, נוכל להבין יותר. בדיוק כמו התורה, המגילה מגלה לנו את נקודת המבט של הקב"ה על המציאות. המגילה מלאה התרחשויות דרמטיות, אבל כמעט כולם לא נראות כלל במציאות. מי שהיה חי באותם ימים לא היה רואה שינוי גדול בין מה שיש לפני עליית המן, לבין מה שיש אחר נפילתו. היהודים חיו בנחת בין כל העמים, והם המשיכו לחיות ככה גם לאחר מכן. בינתיים בתוך הארמון הייתה 'הוא אמינא' להרוג

נפרד ובודד ומתקרבים פנימה. בסוף מוצאים את המקום שבו מרגישים ביחד.

ה' עילאה, מקבילה לספירת הבינה. כאן כבר לא נמצאים בפנים, לא מסתכלים על העולם מנקודת המבט של ה', אלא מרגישים שהוא ממשי. אבל מתעלמים ממה שקורה בחוץ, מתבוננים פנימה ומוצאים את הנקודה שבה מצליחים להתחבר לה', מצליחים להרגיש בפנים.

משלוח מנות – לאהוב את הנפרד

אבל האמת, שלא תמיד מצליחים לשבור את המחיצות. יש אנשים שלא מזמינים לסעודה, שהתחושה היא שקשה להפתח אליהם בסעודה ובמשתה. זאת כבר כבדות יותר גדולה, כאן החושך ממשי יותר. אבל אנחנו רוצים לפרוץ גם את המחסום הזה, להאיר להם פנים ולגלות להם את האהבה שלנו. לומר להם, שלמרות שאנחנו מרגישים רחוקים, בפנים יש לנו אהבה, אנחנו רוצים להרגיש קרובים.

הו' של שם הוי', מקבילה למידות, שראשיתן החסד, האהבה. גם כשמרגישים מאוד בחוץ, כבדות גדולה שאי אפשר לפרק בהתבוננות פנימה והתעלמות מהמציאות החיצונית המסתירה – בפנים יש אהבה גדולה לה', ורצון אמיתי להיות מחוברים.

את כולם, ולבסוף (תוך ימים ספורים) זה התבטל. מעשה המגילה נראה יותר כמו סיפור, ולא כמו התרחשות מציאותית.

כך ה' מתייחס למציאות, הכל זה רק סיפור שלו, לא מציאות ממשית וחזקה שיש לה תוקף בפני עצמה. מצוות מקרא מגילה מלמדת אותנו להסתכל ככה על המציאות. הכל זה רק סיפור שה' מספר כדי שאוכל להתעצם עם עצמי, ולגעת בדברים החשובים באמת. לא להתבלבל ולחשוב שהכל מציאות ממשית.

קריאה כזאת של העולם והחיים, היא ההלל הגדול לה'², לשים לב שהכל זה רק סיפור שלו, למרות שנראה שאנחנו עבדי אשורורוש, והוא זה ששולט במציאות.

משתה ושמחה – להיכנס פנימה

זאת התבוננות ששייכת לספירת החכמה, ולאות י' של שם הוי'. אבל לא תמיד אנחנו מצליחים להגיע למקום הזה, שרואים את העולם כמו סיפור של ה', ולא מציאות ממשית.

לשם כך מגיעה מצוות משתה ושמחה. במשתה, למרות שהאנשים לא מחוברים אחד לשני, ולכל אחד יש את המציאות שלו – הם מתאספים ביחד, ושוברים את כל המחיצות. מתחילים מבחוץ, ממקום חשוך,

² להלל פיירושו לקחת נקודה שנראית קטנה ולעשות ממנה הרבה עניין.

והחיבור שלהם פנימיים אצלם, ולא תלויים בשום דבר חיצוני.

כשאדם נותן משלוח מנות הוא מקבל בחזרה חיוך, אם לא משלוח מנות גדול יותר. אבל כשהוא נתון מתנות לאביונים הוא מקבל פרצוף חמוץ. אבל האביון יודע שלמרות הפרצוף החמוץ שלו הוא יקבל.¹

הה' התתאה, המקבלת, מלמדת אותנו שגם כשנראה לי שהעולם כל-כך רחוק מה', שהכל מנותק וחסוד, שאין לה' שום סיבה להיות קשור אלי, שזה לא משתלם לא בכלל, כי אני אביון גמור – ה' חזק הרבה יותר מכל האביונות שלי.

כפי שנכתב למעלה, על פי ההקבלה של מצוות מתנות לאביונים לה' תתאה, המלכות-המקבלת, המצווה מלמדת אותנו בעיקר על האביון, המקבל, ולא על הנותן. וכשנחפש הדים למצווה בנפשנו, נחפש בתוכנו דווקא את האביון, ולא את הנותן.

עני קרוי על שם ההיענות של הנותנים לו. הוא מבקש, ומלא בציפיה לקבל. הוא שם לב שיש מישהו מולו שנותן לו, ולכן הוא יבקש בעדינות, ויגיד יפה תודה. אבל האביון נתון בתאבון שלו (אבה משמעותו רצה), ובכלל לא בנותן שעומד מולו. הוא יצעק כדי לקבל, ויצעק אם הוא לא יקבל, או לא יקבל מספיק. אבל האמת, שגם האביון יודע שיש מי שייתן לו. אם הוא היה חושב שאף אחד לא ייתן לו – הוא פשוט היה יושב בדכאון. הוא מאמין שלמרות שלא מגיע לו, ולמרות שהוא ממש לא מבקש יפה – מישהו ייתן. הוא יודע שהנתינה של האנשים לא תלויה בשאלה אם זה משתלם או כיף להם, כי ממש לא כיף לתת לו – הם נותנים כי הנתינה, האהבה

עוד אחת; ולעומת זאת במתנות לאביונים צריך לתת רק מתנה אחת, ובגלל שלא מקבלים תגובה יש רצו לתת לעוד אחד אחר.

¹ אפשר להסביר שבמשלוח מנות צריך לתת שתי מנות לאיש אחד כלומר שאחרי שנתתי מנה אחת הוא החזיר לי חיוך ובגלל שאני נהנה מזה אני רוצה לתת

התבוננות בסיפורי צדיקים

ארבע דמויות בסיפור המקבילות לארבעה מקומות בנפש – כמה אנו חיים עמוק את הקב"ה?

אחרים התקצף והתרגז ויש לו לחייט מזה הרבה עוגמת נפש.

ומיד סיימה הרבנית לספר לבעלה לקחתי את הבגד ונתתי במתנה לחייט בשביל בתו, הכלה העלובה שאל אותה רבי זושא –

ושכר העבודה לחייט שילמת?

לא, השיבה הרבנית הלא נתתי לו במתנה את כל הבגד.

האיך זה התרעם עליה רבי זושא, עלה בדעתך לעשוק שכר שכיר? הלא העני הזה עבד כל השבוע בשבילך ורק בשבילך, ולא בשביל בתו, ובכליון עיניים חיכה לגמר עבודתו, שיוכל לקנות לחם לעולליו בשכרו ועתה מה יעשה העני הזה? וכי מהו אשם אם את נתת את הבגד לבתו הכלה?

לא התמהמה הרבנית אף רגע, וחלכה להשיג בחלואה הכסף, ושילמה לחייט את שכר עבודתו.

אשתו של הצדיק רבי זושא מאניפולי ז"ל הציקה לו פעם שיעשה לה בגד חדש. ורבי זושא שהיה כידוע עני גדול סבל הרבה מזה עד שלבסוף השיג סכום הכסף הדרוש להוצאות הבגד קנה אריג ונתן לרבנית שתמסור לחייט לתפור לה הבגד.

חשב רבי זושא שכבר הונח לו מאשתו, והנה ביום השישי ראה שוב שפני אשתו שוב אינם כתמול שלשום.

מה לך שוב שאל רבי זושא הלא כבר יש לך ב"ה בגד? איזה בגד? השיבה אשתו אין לי בגד!

תמה רבי זושא: הרי בעצם ידו מסר לה חתיכת האריג הדרושה להבגד. סיפרה לו הרבנית שהחייט שגמר את הבגד והביאו לה כשהוא כבר מוכן התאנה פתאום. שאלתהו הרבנית על מה הוא מתאנה? וסיפר לה שהוא אירס לא מזמן את ביתו והחתן כשראה שהמחותן שלו מתעסק בתפירת בגד, חשב שזה הוא ודאי בשביל ארוסתו הכלה. לבסוף, כשנודע לו שהבגד בשביל

ארבע הדמויות שבסיפור

סיפור על זוג בעל מידות מופלאות, נשים לב שלהוראה של רבי זושא לרבנית יש מקור כבר בדברי הגמרא שדנה בסיפור דומה בו האומן שעסק במלאכה ועבודתו לא הצליחה או אף הזיקה את הבעל הבית והגמרא מלמדת שעל המעסיק לשלם לו ועל כל פנים ממידת חסידות שישלם לו שכרו.

בכל אופן נתבונן בסיפור שלנו, אפשר לשים לב שיש כאן מספר דמויות שמגלמות מדרגות שונות בנפש.

הדמות הראשונה היא דמותו של רבי זושא שמגלם נפש שלא צריכה מאומה. מה שיש טוב לו, אף פעם לא מברך על הרעה כיוון שפשוט הוא לא יודע מה זו רעה.

דמות שניה הרבנית בשונה מרבי זושא היא כן מרגישה לפעמים שהיא צריכה כל מיני דברים. אבל כשזה מגיע לצדקה, לחסד היא עוזבת הכל ממש שוכחת מעצמה ונתונה לגמרי בצורכי זולתה.

דמות שלישית דמותו של החייט שמצטייר בסיפור כאדם שמנסה לעשות כמה שיותר טוב. באמת מורגש שכואב לו על בתו הכלה, על ילדיו שאין להם מה לאכול וכן כואב לו על חתנו שמשתוקק לכלה שמחה ורגילה.

הדמות האחרונה היא החתן שציפה וקיווה ונגרמה לו אכזבה גדולה, על אף שבאמת לא היה לו כלום, זה היה דמיון בעלמא.

ארבע הדמויות בנפש

ההתבוננות שלנו היא שהדמויות הללו נמצאות בתוך כל אחד מאתנו. צריכים להרגיש שיש בתוכנו את כל הבחינות.

נתחיל מלמטה למעלה: יש מקום שלצערנו אנחנו שמים לב שאנחנו בדיוק כמו החתן רוצים ומשתוקקים לדברים שכלל לא קשורים אלינו וגם בטוחים שהכל סובב סביבנו וכשהבלון מתפוצץ והם לא מגיעים אלינו אנחנו כועסים ומאוכזבים מאד.

יש לנו גם מקום בנפש שאנו באמת מלאים דאגה ואכפתיות לסוככים אותנו, לילדים ודואגים שנביא פרנסה הביתה. מידה אמתית של אכפתיות.

יותר עמוק אפשר לשים לב שיש לנו גם מקום כזה שעל אף שהשתדלנו ורצינו בסוף אנחנו רואים שעם כל הרצון כשיש מישהו אחר שזקוק, בשבילו זה קריטי אנחנו מסוגלים לשכוח מעצמנו ולהתמסר לטובת השני. כשנפגשים עם יהודים שרע להם מתעלים לדרגה של הרבנית של רבי זושא, שמרגישים שבאמת לי לא חסר כלום והיהודי הזה, הוא באמת רע לו.

הכי פנימי זה שאני שם לב שיש מקום כזה שאני רבי זושא, בכלל לא עסוק בחוסר. מרגיש שכל כך טוב לי עם מציאות ה' שלא אכפת לי מה נעשה איתי.

יש אנשים שמאוד חסר להם מכונית יקרה, אותי זה לא מעסיק. ללמוד סיפורי צדיקים עושה לי יותר תענוג. אם יהיה לי מכונית לא יודע כמה זה... אפשר להגיד שאם יהיה לי

אני מפחד להגיד את זה. לא להצטרך שום דבר זה רק הקב"ה, להרגיש שאני שם בהזדהות זה מנותק.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

ושנזכה להרגיש תענוג אלוקי בכל דבר.

מכונית כזו אני ייהנה מזה, זה יהיה משתלם. אולי גם לא... על כל פנים בינתיים אני נהנה מזה שאין לי.

יש מקום בנפש שגם אם אני רואה שלמישהו יש שפע וכל טוב זה לא מפריע לי. לא מרגיש שאני מקנא בו או שאני גם רוצה לרצות. טוב לי ללמוד תורה, להיות קשור לצדיקים, לחברים טובים. המחשבה שיש ה' ממלאת אותי בכל טוב.

הסיפור נהיה יותר משמעותי

אם עושים את ההתבוננות טוב רואים שאכן יש בתוכי את כל המדרגות.

כששמים לב לנקודה הזו זה עושה שהרבה יותר משמעותי לי לקרוא את הסיפור.

אני לא קורה סיפור אחד אלא קורא ארבע דמויות. בכל פעם לשים לב איפה אני נמצא איזו דמות אני עכשיו מגלם. לפעמים אני הכי פנימי לפעמים מאד נתון בעצמי.

כשיש ארבע דמויות זה לא נותן לשקוע, נניח שאני מרגיש הזדהות עם הדמות של הרבנית זה יכול לגרום לי להרגיש טוב עם עצמי שאני אוחד באיזו מין שלימות אבל כשאני נזכר שיש גם את הדמות של רבי זושא זה שם אותי בפרופורציות. מצד שני לומר שאני במקום של רבי זושא תמיד יעשה לי קוויץ' זו מדריגה שאצלנו היא תמיד חומקת ולא בהזדהות מוחלטת. מה, אני באמת לא צריך שום דבר?

שאלות ותשובות בעבודת ה'

לכבוד חודש אדר – "ונהפוך הוא", הרב שואל שאלות את התלמידים:

אסביר את הענין הזה קצת, למה אני חושב שזה יותר ייחודי לו: נתחיל מהמשל של אדמו"ר הזקן על 'בן שנעשה עבד', שאצל אדמו"ר הזקן המשל הוא בן שבתחילה גדל אצל ההורים שלו והוא ילד טוב, ו'נעשה עבד' זה כשהוא מתחתן. השאלה היא לא 'עבד של מי הוא' אלא מה זה להיות בן ומה זה להיות עבד. המשל – שכל מי שנשוי יכול להבין את זה יחסית בקלות – הוא שבן זה אחד שההורים שלו משרתים אותו, וממילא יוצא שהבן הוא בן וההורים הם עבד. כך נראה באופן פשוט.

ניתן דוגמא מאד פשוטה: אם אני אבוא באמצע הלילה לאחד מהתלמידים ואגיד לו 'קום', אני רוצה שתשב ותלמד קצת' אז כמעט בטוח שהוא יאמר 'הראש ישיבה השתגע, אני הולך למקום אחר...'. אבל כשהילדים שלי העירו אותי בלילה – פתאום מישהו בא ומעיר אותי באמצע הלילה – ואני קם. הוא יכול להתעצבן על האדון, הוא יכול כל מיני דברים, אבל הוא כנוע כמו עבד. ולכן אצל אדמו"ר הזקן המשל של 'בן שנעשה עבד' זה פשוט תהליך הגדילה של האדם. לכן כשאומרים על מישהו האם הוא עצמאי או עבד – עצמו – השאלה הזו עצמה – היא מטעה, היא חשיבה שלא ייחודית לרב יצחק.

תלמיד: אבל אתה שאלת כך!

הרב: אבל אתה התבלבלת...

הרב: האם הרב יצחק מחנך את האנשים יותר לקבלת עול או יותר לעצמאות?

תלמיד: לי נשמע יותר לעצמאות. הרב אמר 'בדור הזה יש חוש בתענוג ולא חוש בקבלת עול'.

הרב: האם כשאני רואה את הרב יצחק ורואה לאיפה הוא הגיע – האם אני חושב שהוא הגיע לשם בגלל שהוא היה בקבלת עול או שהוא לא היה צריך להיות בקבלת עול בשביל להגיע לאיפה שהוא הגיע?

תלמיד: הרב יצחק אמר שצריך לשמור על הסדרים של הישיבה, אבל לא צריך לעשות את זה בקבלת עול. אולי אדם מרגיש כמה צריך לעבוד את ה'.

תלמיד: מתמימים הרב רוצה יותר קבלת עול. אבל מהר"מים לא...

ר"מ: יש שתהיה קבלת עול שאני בוחר בה בעצמי, משהו כזה.

הרב: אני חולק על הענין, ואני אגיד את דעתי – בדיוק על מה שהר"מ אמר – רציתי לשמוע את זה ולחלוק... כשאני משהו את הרב יצחק לאנשים אחרים – הייחודיות בעיניי זו העבדות שלו יותר מאשר העצמאות שלו. זה ביחס לכל מי שאני מכיר – חוץ מהרב... העבדות יותר ייחודית לו מאשר העצמאות שלו. כך אני חושב.

בידיים... מכל הדמויות שאני מכיר – אני לא מכיר מישוהו אחר ששום דבר לא מחייב אותו חוץ מזה שהקב"ה עומד לו מול העיניים ואומר לו – תעשה עם עצמך משהו... אז כל פעם הוא צריך להמציא מה הוא עושה. כשאני מסתכל על הרב – אני רואה דמות שהיא בעיקר עבד, הרבה יותר מאשר בן.

תלמיד: אבל זה לא עבד – כי לא אומרים לו מה לעשות.

הרב: האדון אמר לו לחשוב לבד מה לעשות, זה מה שאמרו לו לעשות... זה אדון יותר קשוח – כי הוא לא בא ואומר מה לעשות... איפה רואים את זה אצל פרעה? בהתחלה נתן להם תבן, ואחר כך לא נתן תבן – תסתדרו לבד. כך ה' הוא אדון מאד קשוח, והוא אומר לבן האדם – תסתדר. אם הבן אדם לא תופס את עצמו – אז היצר הרע יודע לעבוד טוב, ולמצוא טענות מטענות שונות כדי לא לתפוס את עצמך בידיים.

תלמיד: ה' אמר לך מה טוב ומה לא טוב!

הרב: זה כמו שר' לוי יצחק מברדיטשב אמר שאם גן עדן וגיהנם היה כאן בעולם ואת היצר הרע הוא היה שם בספרים – אז הוא מבטיח לקב"ה שכולם היו צדיקים גמורים. אבל מה לעשות שעל גן עדן וגיהנם כתוב בספרים ותאוות יש בעולם הזה. כך ה' עשה שהוא כתב בספרים, אבל אתה יכול לעשות מה שאתה רוצה. אמנם אם תתאמץ – אתה תדע מה לעשות, אבל צריך הרבה מאמץ כדי לא להשתמש בשכל לעשות הפוך.

הבן – יש לו סביבו הרבה סביבה תומכת, אבל כשהוא גדל אז הוא צריך להיות עצמאי – מה שהוא יעשה יהיה, ומה שהוא לא יעשה – לא יהיה. לכן הוא עבד. תביא פרנסה – יהיה אוכל, לא תביא פרנסה – לא יהיה אוכל. תקום בלילה – הילד ירגע, לא תקום – הבן שלך יהיה נטוש. זה תלוי בך, אין מה לעשות. זה נקרא שאתה עבד. יוצא שדוקא עצמאות וקבלת עול זה אותו דבר. אצל הרב יצחק זה משהו ייחודי. אתה רואה שהעצמאות שלו זה בעצם שהוא מבין שהקב"ה נתן לו להיות עצמאי, הקב"ה אמר לו – תעשה מה שאתה רוצה, ובוא נראה מה יצא ממך. הוא מרגיש שכל מה שהוא עושה זה כי הקב"ה רוצה שהוא יהיה עוד יותר עבד, עוד יותר עצמאי בעצם. כשאנחנו מתפללים בתפילת עמידה – אנחנו מזכירים את דוד המלך פעמיים, אבל לא אומרים 'דוד המלך' אלא 'דוד עבדך'.

למה הרב יצחק ממש מיוחד בזה, בלהיות עבד? כי בעצם הוא מרגיש שאין שום דבר שמחייב אותו חוץ ממה שהוא יחייב את עצמו. בן – הרבה מהדברים שהוא עושה זה כי ההורים שלו מחייבים אותו, אז הם עובדים קשה. אומרים לו – לך לישון בזמן, והוא אין לו חשק, וכו'. כך גם בישיבה – במקום שתתפסו את עצמכם בידיים – מישוהו אחר צריך לתפוס אתכם בידיים, כי אתם בן ולא עבד. כך נראה בן. איך נראה עבד? עבד זה אחד שאם לא יתפוס את עצמו בידיים – זה לא יהיה. הרב יצחק הוא אחד שהעצמאות שלו היא בעיקר זה שהקב"ה בא ואומר לו – תפוס את עצמך

לפתוח את הארון ולקחת כמה שוקולדים שהוא רוצה... אבל אם האבא יתחיל לקחת שוקולדים כמה שהוא רוצה כמו הילד הקטן – אז אי אפשר לומר שהוא אבא... הוא לא יצליח להיות אבא. בתור ילד זה נחמד לחשוב שאבא יכול לקחת את כל השוקולדים שהוא רוצה. תתארו לכם שאדם נהיה אבא, ויכול לעשות מה שהוא רוצה, ואז הוא אומר – עכשיו אני יכול לקחת כמה שוקולדים שאני רוצה...

זו בדיוק הנקודה. כשמישהו מצייר שהרב יצחק יותר עצמאי מאשר עבד – אני מרגיש שהוא מצייר אבא שאוכל מלא שוקולדים... , כך הוא מצייר את הרב יצחק. כמו אבא שפותח את הארון ואוכל מלא שוקולדים ואומר לילדים – לאבא הכל מותר, לכם אסור... . כך נראה לי שאנשים מציירים כשאומרים שהרב יצחק הוא עצמאי. כך אני מרגיש כשאומרים שהרב יצחק יותר עצמאי מאשר עבד – זה כמו ילד שמצייר את אבא שלו אוכל את כל השוקולדים מהארון.

תלמיד: זה לא בכוונה הקב"ה ברא את זה ככה שילד יחשוב ככה?

הרב: ילד לא באמת חושב את זה על אבא שלו, הוא חושב שהוא רוצה להיות אבא בשטות הזו אבל לא חושב שאבא שלו כזה שלוקח שוקולדים מהארון. ילד שרואה שאבא שלו לוקח שוקולדים מהארון – זה ייראה לו מוזר. מה שילד רואה באבא שלו זה שהוא יותר נהנה לתת לו את השוקולד יותר מאשר לאכול בעצמו. הוא נהנה להיות עבד של הילד יותר מאשר לאכול שוקולד.

כשאני מסתכל על הרב יצחק אני רואה דמות שהיא הרבה יותר עבד מאשר עצמאות, העצמאות היא חלק מהעבדות, הוא מסתכל על העצמאות כעל משהו שהוא הרבה יותר דומה לעבדות.

כמו שהיום מדברים על ההבדל בין שכיר לעצמאי. שכיר בא לעבודה – אומרים לו מה לעשות – והוא הולך. עצמאי צריך לתלוש את עצמו מהמיטה, צריך להגיד לעצמו מה לעשות, לראות האם הוא הרויח הוא הפסיד. במובן הזה – הרב יצחק הוא כמו עצמאי, אבל עצמאי הוא עבד.

תלמיד: אז צריך להגדיר מחדש את השאלה.

הרב: במקום להגדיר מחדש את השאלה – אני רוצה להגדיר את התשובה. כשאני מסתכל על הרב יצחק ושואל מה הייחודיות שלו – זה שהוא מאד נוכח מול זה שהוא אמור להיות עבד של ה', ואת זה אפשר לא לראות שזה הצד הכי בולט באישיות שלו, אבל זה רק בגלל היצר הרע. אפשר לראות את זה, אבל היצר הרע מעדיף שלא נראה כמה שהוא עבד. כי אז אתה מאד נהנה שאתה יכול לקחת את כל מה שהוא כותב למקום שיגרום שלא תצטרך לעבוד, זה ממש כיף. כיון שהוא עצמאי – אז ממילא הוא משוחרר.

ניתן דוגמא: ילד קטן מאד רוצה להיות אבא – כי אבא עושה מה שבא לו... מה הכוונה שאבא עושה מה שבא לו? אם אני רוצה שוקולד או כסף לקנות משהו – אז אם אני ילד אני צריך לבקש מאבא, אבל אבא יכול

כשאבא נותן לילד שלו משהו – עיקר מה שהילד מקבל מהאבא זה לא את מה שהוא קיבל, אלא מפתח בנפש את ההנאה לתת, זה עיקר מה שהילד מקבל. אם נתתי למישהו משהו, נתתי לילד משהו וחייכתי ושמחתי לתת לו את זה – עיקר מה שהילד קיבל הוא את החוש, נהייתה לו יותר תחושה וחוויה בנפש של ליהנות מלתת יותר מאשר ליהנות מלאכול ממתיקים.

ואני חושב שכשאני מסתכל על הרב יצחק – צריך לראות ולקבל חוש מהעבדות, יותר מאשר ליהנות מזה שאני עצמאי ויכול לעשות מה שאני רוצה. זה עיקר החוש שצריך לקבל כשרואים את הדמות שלו. וכשמקבלים מהדמות שלו בעיקר את ההנאה שהוא עצמאי ואומר כאילו מה שבא לו ונחמד ונעים ועבד שנעשה בן וכו' וכל הפלפולים עושים שאין לך חוש בעבדות – זה כמו ילד שרואה את אבא שלו אוכל ממתיקים בארון.

תלמיד: אז למה הרב יצחק מתכוין כשהוא אומר שקבלת עול זה לא הענין שלנו?

הרב: קבלת עול במובן הפשוט זה שמישהו אחר אומר לנו מה לעשות. היצר הרע שלנו משתמש במושג קבלת עול, הוא בא ואומר לנו 'אתם יודעים מה זה קבלת עול? זה שמישהו אחר מנצל אתכם, דורך עליכם. למה שהוא יגיד לי מה לעשות? מה פתאום?'. היצר הטוב אומר שקבלת עול זה כמו ילד שגדל, תתחיל להיות עבד ותקום לבד בבוקר – אני צריך להעיר אותך בבוקר? למה? אז למה אני צריך לעשות את

זה עד עכשיו? כי אני האבא ואתה הבן. תגדל ותהיה אבא. להבין שזה נקרא קבלת עול – זה מאד מאד חשוב. היצר הרע אומר לנו שקבלת עול זה שמישהו אחר דורך עלי. היצר הטוב – החסידות, מה שהרש"ב מסביר מה זה קבלת עול – זה לא שמישהו דורך עליך, אלא שיש לך אדון שאומר לך שיש לך בחירה. ברגע שהוא אומר שיש לך בחירה – זה קבלת עול, אתה עבד, אתה צריך לתפוס את עצמך בידיים.

תלמיד: איך אתה מצייר המתקה במודעות טבעית?

הרב: כשאתה אומר מודעות טבעית אני שומע 'טבעית טבעית', בלי שום מודעות. אתה שומע משהו שזורם וזורם, זה לא כיף לזרום. זה לא זורם... מודעות זה לא זרימה. מודעות זה שאני בוחר לתת את הדעת. לכן מודעות טבעית אצל הרב יצחק – עיין בטבע היהודי – זה כך: יש לך מודעות אלקית – זה הראש של האדם, י-ק-ו, ומודעות עצמית זה היצר הרע – ה תתאה, ומודעות טבעית זה שניהם ביחד, שיש לך את שניהם. החידוש נובע מהמודעות – והזרימה נובעת מהטבעית. אז יש י-ק-ו ביחד. המודעות בשכל והטבעית זה במידות. וכשאני שומע אותך – אני שומע טבעית טבעית... מודעות טבעית זה שהטבע בהמשך גמור של המודעות שלך.

[עיין בטבע היהודי בעמוד קפג – שם מדבר על זה שמי שיש לו מודעות אלקית אז הפשיטות שלו היא אלקות והעולמות הם חידוש. בשביל הנפש הבהמית – זה הפוך,

הרבה דברים לעשות הוא נשאר עם הראש מעל המים.

הרב: אז למה להיות עם דברים לעשות? תישאר עם ראש בלי מים!

ר"מ: זה מה שהוא רוצה שאני אעשה.

הרב: וכח והשראה להיות בתוך המים ולעבוד – זה לא ממנו? הוא לא עובד? הוא רק נשאר מעל המים?

ר"מ: הוא מצליח למרות שיש לו המון דברים.

הרב: אבל אתה מקבל ממנו השראה לזה שיהיו המון דברים? למה הדוגמא שאתה לוקח ממנו זה רק לזה שהוא מעל המים ולא לזה שיש לו הרבה דברים על הראש? למה זה לא דוגמא ממנו – זה שיש לו הרבה דברים על הראש?

אז אצלי הדוגמא היא הפוכה – בדיוק הפוך: עיקר הדוגמא זה שיש לו הרבה דברים על הראש, ומה שמעניין פה זה לא שלמרות שהם קיימים הוא עם ראש מעל המים, אלא שהוא מחליט שלמרות שיש לו ראש מעל המים – הוא כל הזמן יעבוד ויהיה בתוך המים, בדיוק הפוך מאיך שאתה מצייר.

אתה בא ומצייר דמות, ואני אומר שאתה מצייר אותה הפוך. אתה מקבל השראה שלמרות שיש המון דברים שלא קשורים אליו – הוא עם ראש מעל המים. ואני מקבל השראה לזה שיש לו הרבה דברים על הראש, לא לזה שהוא מעל המים. אתה

העולמות הם פשוטים, והאלקות היא חידוש (אם זה מתחדש בכלל...). כעת הוא מסביר שמודעות טבעית רצויה ומלאה – הכל נמצא בפשיטות והכל נמצא בהתחדשות, בטבעיות זה בפשיטות ובשכל זה בהתחדשות. התחדשות זה שאתה צריך כמו להמציא את עצמך – את האמונה שלך, את העמידה שלך מול ה' – הכל אתה צריך להמציא. זה לא משהו שקיים בעצמו, זה מתחדש כל הזמן.]

מבחינתי – מה הייחודיות של החינוך של הרב יצחק? זה שאצלו העצמאות זה עוד יותר עבדות מאשר להיות עבד של משהו. ולכן כל העצמאות שלו זה פשוט להיות עוד יותר עבד של ה'. החלקים שבהם אני מרגיש קשור אליו – זה החלקים שבהם אני מרגיש שזה שהעבדות אצלו היא הכי גדולה והוא הכי עבד – ככל שאני נקשר אליו אני יותר נקשר לזה שאני עוד יותר רואה את העבדות שלו מאשר את העצמאות שלו. ככל שאנשים רואים יותר את העצמאות שלו – כך הם פחות קשורים אליו, ככל שהם רואים את העבדות שלו – כך הם יותר קשורים אליו, בכלליות. אנשים שרואים את העצמאות והיופי – יפה מאד, אבל זה עושה שאין קשר – הם גם יכולים להיות עצמאיים, הם משתמשים במה שהוא עושה לצרכם, כמו שהבן משתמש, אולי בנים – אבל פחות עבדים, פחות קשורים. כך אני מרגיש.

ר"מ: כשנהייתי מנהל של הישיבה, אני מקבל מהרב יצחק חויה שלמרות שיש

נחמן היה כזה? ברור שלא. גם ר' נתן ודאי לא היה כזה.

תלמיד: אז מה רבי נחמן חשב?

הרב: הוא רצה שהמשיח יגיע בדורו, וזה לא הלך... ומה קורה עם זה? יש הרבה משיחים קטנים, אבל כל אחד בונה מקום לעצמו, אבל אני מסתכל על ברסלב – אני מכיר היום הרבה דמויות בברסלב במידה מסוימת – אני לא חושב שיש משהו שכל כך ברסלב כמו הרב יצחק במובן של ההתקשרות הכי פנימית לרבי נחמן. למה? בדיוק בגלל הנקודה הזו. יש לי אח שהוא ברסלב גדול, דבוק ברבנו ממש. זה לא הצגות ולא משהו חיצוני. כשאנחנו מדברים על רבי נחמן – הוא תמיד מעוניין לשמוע איך הרב יצחק קורא את רבי נחמן ומתפעל מזה יותר ממה שהוא שומע בסביבה שלו.

אמנם הוא נשאר שם, ולא נדבק ברב יצחק. אבל הדיון כאן היה מה הייחודיות של הרב יצחק, ונראה לי שצריך השראה לא רק לעצמאות במובן של החופש כמו אבא שלוקח שוקולדים מהארון, אלא צריך להיות דוגמא לאבא שעובד, ונהנה מזה. כשאבא קם לילדים שלו בלילה – הוא לא מרגיש 'הולאי' שהייתי אוכל שוקולדים מאשר שיהיו לי ילדים שבוכים לי בלילה'.

ר"מ: אני רוצה לחדד עוד שאלה בעקבות המכתב של הרב יצחק – למי העבודות והקבלת עול?

הרב: לאדון הקשוח... למה הוא קשוח? כי הוא אומר – מה אתה מציע...?

לוקח את ממנו רק כי הוא רוצה, אבל לא כי הוא גם עובד ושם את עצמו בתוך המים. אתה לא מרגיש שגם אצלו יש את זה וגם אתה עושה כמוהו.

כשהרב יצחק לומד תורה – הוא כמו עבד, כי רוב האנשים – לומדים ממקום עד מקום ואז התקדמו. הרב יצחק יושב בבית, וממציא איזה גימטריא, ועובד קשה כדי לקרוא לזה תורה.

ר"מ: אני מרגיש שמה שאני קורא 'מים' שמעמיסים עלי – זה לא ביחס שלי מול הקב"ה, לא על זה דיברתי, אלא למסגרת שבניתי לעצמי. זה שאני מחויב לעוד אנשים ולישיבה וכו' – בזה אני לא רואה שהוא מעמיס.

הרב: מה זה משנה? הוא מעמיס על עצמו או לא? בסוף אנחנו עבדים. בעיקר מה שאני רוצה להגיד זה שאפשר לצייר שלשה דברים: יש שאני מצייר שאני עבד של דברים חיצוניים, וזה יש פחות אצל הרב יצחק; יש שאני מעמיס על עצמי המון עבודה, וזה יש אצל הרב יצחק; ויש שאני נשאר עם ראש מעל המים.

אני אעיר על ברסלב: למה כל כך הרבה אנשים הולכים היום לברסלב? כי אתה יכול מה שאתה רוצה, אתה לא מחויב לשום דבר. מה שתעשה – מצוין. אתה לא מחויב לרבי שחי, אתה יכול להחליט מה שאתה רוצה, ויש הרבה אנשים – זה מאד מקל עליך, ואז אתה פחות נהיה עבד, זה הרבה יותר נחמד. ברור שזה מאד עוזר. האם רבי

ר"מ: גם כלפי המנהל החינוכי צריך להיות בעבדות?

הרב: לדעתי לא זו השאלה העיקרית. אני מרגיש שכששואלים את השאלה הזו זה בגלל שיש דאגה של היצר הרע – למי מדובר? היצר הרע ניצח – במקום שאדם יחשוב שהרב יצחק צריך להיות עבד ושדוד המלך צריך להיות עבד – הוא אומר – כן, עבד, אבל של מי? תעשה מה שאתה רוצה, אדון קשות. הרסת את השיעור ותעשה מה שאתה רוצה בחיים. בהצלחה! אתה לא רוצה להבין אלא רוצה להפריך את השיעור. זה שאלות של היצר הרע. כשרואים את הרב יצחק ככה – רואים אבא עם כל הבית מלא שוקולדים ... , לא רואים אבא. להגיד שאתה מעמיס על עצמך והוא עם הראש מעל המים – זה לצייר אבא אוכל שוקולדים הדגש זה שהוא עם הראש מעל המים, שהוא תמיד אוכל שוקולדים, זה מי שהוא, ולי הוא אומר לא לאכול שוקולדים אלא לעשות שיעורי בית, לתת שיעור בישיבה, וכו'. מי הוא בשבילי? הוא זה שאומר לי ללכת ולעבוד.

ר"מ: אצלי מים זה מה שמפריע לי לחשוב על ה', ולהיות מכוון זה להיות מעל המים.

הרב: אם כל הטרדות זה גורם לך לא להיות מכוון – אז תעזוב את הטרדות. למה זה חשוב? תישאר מעל המים. תהיה מכוון לתכלית.

אני מרגיש שזו נקודה שהערפל הוא לא במקרה, אלא אתם רוצים שיהיה ערפל ...

